ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul – Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΖ΄. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ—ΜΑΡΤΙΟΣ 1942 ΤΕΥΧΟΣ 2-3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΝΗΣΤΕΙΑ

Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ πρέπει νὰ ἦναι ἕνας πνευματικὸς ἀγών. Προσέχων πάντοτε μὴ πέσῃ ὀφείλει νὰ ἐπαγρυπνῇ μήπως γίνῃ θῦμα τῶν ἐχθρῶν εἴτε ἐσωτερικῶν εἴτε ἐξωτερικῶν. Τὰ κακὰ ἔνστικτα, αἱ διάφοροι διεστραμμέναι διαθέσεις, ἡ ἐπὶ τὰ πονηρὰ κλίσις, ὅλα αὐτὰ τὰ ἐσωτερικὰ διὰ τὴν ἔμπρακτον ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς ἐμπόδια, προερχόμενα ἢ ἀπὸ κληρονομικότητα ἢ ἀπὸ ἄλλας αἰτίας, ἀποτελοῦν τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς τοῦ πνευματικοῦ στρατιώτου. Τὸ ἔργον τῶν ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν συμπληρώνουν αἱ ἐνέργειαι τῶν μοχθηρῶν καὶ φθονερῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν περιπέτειαι τῆς ζωῆς ἢ γενικώτερον περιστάσεις καὶ τὸ ὁποῖον πολλὰς φορὰς *σχεδὸν* καθόλου δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς.

Τοὺς ποικίλους αὐτοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγωνιζομένου ἀνθρώπου ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ μέγας Βασίλειος παραγγέλλει τὰ ἑξῆς εἰς τὸν χριστιανὸν ἀγωνιστήν· «νὰ παρατηρῇς καὶ νὰ προσέχῃς τὸν ἑαυτόν σου ρίπτων τὸ νοερόν σου βλέμμα ἀπὸ

ὅλα τὰ μέρη διὰ νὰ φυλάττῃς καλὰ τὸν ἑαυτόν σου, ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ διατηρῇς ἄυπνον τὸ μάτι τῆς ψυχῆς σου· εἰς τὸν δρόμον ποὺ περιπατεῖς εἶναι στημέναι παγῖδες· ὁ ἐχθρὸς εἰς ὅλα τὰ μέρη ἔχει καρφώσῃ πλεμάτια (βρόχους). Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρῇς καὶ νὰ ἐξετάζῃς ὅλα τὰ ἐντός σου καὶ πέριξ σου διὰ νὰ διαφεύγῃς σῶος ἢ σὰν δορκὰς ἀπὸ τοὺς βρόχους ἢ σὰν πτηνὸν ἀπὸ τὴν παγῖδα». [1]

Διὰ νὰ καταστῇ ἀποτελεσματικὸς ὁ ἠθικὸς ἀγὼν καὶ ἀσφαλὴς ἡ διαφυγὴ ἀπὸ τοὺς περικυκλοῦντας ἡμᾶς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς, εἶναι ἀπαραίτητα δύο πνευματικὰ ὅπλα. Αὐτὰ εἶναι ἡ προσευχὴ καὶ ἡ νηστεία. Ἀφήνω τὸ παράδειγμα πολλῶν διασήμων ἀνδρῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καθὼς καὶ τὸν αὐστηρότατον βίον Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ὅλοι οἱ μεγάλοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν εἰς μέγα ὕψος χριστιανικῆς ἀρετῆς, οὐδέποτε κατέθηκαν τὰ δύο αὐτὰ πανίσχυρα ὅπλα. Ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, προσηύχοντο εἰς ἀπομεμονωμένα τοπία· κατείχοντο ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ σύμπαν πιέζει ὅλην τὴν ἐσωτερικήν των ὕπαρξιν· ἐκεῖ προσευχόμενοι ᾐσθάνοντο βαθύτερον τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου Παύλου "τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥτε, ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεότης„. [2] Ὁ Μ. Βασίλειος ἀνέλυε τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Ἀποστόλου ὅταν ἔγραφεν· "ἡ φύσις, ψυχῶν διδασκαλεῖον λογικῶν καὶ θεογνωσίας παιδευτήριον„. [3]

Τὴν ἐν τῇ φύσει προσευχὴν συνεπλήρουν μὲ τὴν προσευχὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ κατ' ἰδίαν.

Τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως φανερώνεται ὁλόκληρον εἰς τὴν εἰλικρινῆ προσευχήν. Ἐκεῖ πράγματι ἐμφανίζεται ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Εὑρίσκονται ἀντιμέτωποι ἡ εἰκὼν καὶ τὸ πρωτότυπον. Συνομιλεῖ τὸ πεπερασμένον μὲ τὸ Ἄπειρον. Ὁ ἔσω ἄνθρωπος παίρνει τὴν ἀνωτέραν πνευματικὴν τροφήν, ἐνισχύεται, προετοιμάζεται διὰ τοὺς μεγαλυ-

1) «Πάντοθεν σεαυτὸν περισκόπει, ἀκοίμητον ἔχε πρὸς τὴν σεαυτοῦ φυλακὴν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα· ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις· κεκρυμμένοι βρόχοι παρὰ τοῦ ἐχθροῦ πανταχόθεν καταπεπήγασιν. Πάντα οὖν περισκόπει ἵνα σώζῃ ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος». Μ. Βασιλείου, ὁμιλία εἰς τὸ πρόσεχε σεαυτῷ.»

2) Ρωμ. α, 20.

3) Μ. Βασιλείου, Α΄. ὁμιλία εἰς τὴν ἑξαήμερον. Ὁ ἴδιος πατὴρ εἰς τὸν περὶ εὐχαριστίας λόγον γράφει· «καὶ τὰ κάλλη τῆς φύσεως ἐντέχνως καταμανθάνοντες, δι' αὐτῶν, οἱονεὶ διὰ γραμμάτων, τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ περὶ πάντα πρόνοιαν καὶ σοφίαν ἀναγινώσκομεν. Minge 31 στ. 221,224.

τέρους πνευματικούς καὶ ἠθικοὺς ἀγῶνας. Ὁ χριστιανὸς ὁμιλῶν μὲ τὸν Θεὸν ἐν ὥρᾳ θλίψεως παρηγορεῖται, εἰς στιγμὰς εὐφροσύνων γεγονότων εὐχαριστεῖ, ἐν καιρῷ ποικίλων διωγμῶν ἐνδυναμώνεται, "ἄθραυστον δέχεται τὴν ὑπομονὴν" κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.

Προσευχὴ ὅμως σημαίνει ὁλοκληρωτικὴν περισυλλογὴν τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν μας δυνάμεων· σημαίνει συγκέντρωσιν ὅλων τῶν στοιχείων τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ἀπορρόφησιν τοῦ γηΐνου καὶ φθαρτοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἀφθάρτου. (4)

Εἰς ἕνα τοιοῦτον πνευματικὸν ἀγωνιστὴν εἶναι ἀπαραίτητος καὶ ἡ νηστεία. Τὴν νηστείαν μᾶλλον πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν ὡς λιτότητα, ὡς ἀποχὴν ἀπὸ τῆς τρυφῆς. Καὶ ἡ ἐκκλησία μὲ τὰ γνωστὰ περὶ νηστείας παραγγέλματά της ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον περισσότερον νηφάλιον, περισσότερον ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰς καταστρεπτικὰς ὑπὸ σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ἄποψιν συνεπείας τῆς πολυφαγίας, πολυποσίας καὶ ἀσωτείας. Ἀποβλέπων εἰς τὸν ἀνώτερον σκοπὸν τῆς νηστείας ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κατεδίκαζε τὴν πολυφαγίαν, τὴν τρυφήν, τὴν τάσιν ἐκείνην ἡ ὁποία καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἐμπαθεῖς φίλους τῆς καλοφαγίας καὶ τῆς πολυποσίας. Χωρὶς νὰ κατακρίνῃ τὴν κυρίως νηστείαν συνίστα καὶ ἓν ἕτερον εἶδος νηστείας, τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τῆς τρυφῆς· "τοσοῦτον ἐπιττάτω μόνον ἐγώ· μὴ νηστεύσητε, ***ἀλλὰ τροφῆς ἀπέχεσθε*** Τροφὰς ζητῶμεν, μὴ διαφθοράν· τροφὰς ζητῶμεν, μὴ ***νόσων ὑποθέσεις***, νόσων ψυχικῶν καὶ σωματικῶν". (5)

Ὅτι δὲ πράγματι ἡ ἀσωτία, ἡ ἄμετρος καὶ διαρκὴς κρεατοφαγία δημιουργοῦν σωρείαν ἀσθενειῶν, αὐτὸ εἶναι σήμερον ἕνα ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα θέματα τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς. Τὰ λόγια τοῦ συνετοῦ Σιρὰχ «ἐν βρώμασι πολλοῖς ἔστι νόσος.... δι' ἀπληστίαν ἐτελεύτησαν πολλοί, ὁ δὲ προσέχων προσθήσει ζωήν» εἶναι λόγια ποὺ ἔχουν καὶ σήμερον ἀξίαν. Ἡ μακροβιότης δὲν εἶναι προνόμιον τῶν πολυφάγων ἀλλὰ τῶν λιτοδιαίτων, τῶν ***νηστευόντων***. Ὁ Παρισινὸς ἰατρὸς Jean

---

4) Ὁ ἴδιος Μ. Βασίλειος ὁρίζει ὡς ἑξῆς τὴν προσευχήν· «αἴτησις ἀγαθοῦ παρὰ τῶν εὐσεβῶν εἰς Θεὸν γινομένη... χρὴ μὴ ἐν συλλαβαῖς ἡμᾶς τὴν προσευχὴν ἀποπληροῦν, ἀλλὰ προαιρέσει μᾶλλον ψυχῆς καὶ πράξεσι ταῖς κατ' ἀρετὴν παντὶ τῷ βίῳ συμπαρεκτεινομέναις, τὴν δύναμιν πληροῦσθαι τῆς προσευχῆς.» Εἰς μάρτυρα Ἰουλίταν. Migne 31 244.

5) Ὁ Μ. Βασίλειος εἰς τὴν δευτέραν περὶ νηστείας ὁμιλίαν λέγει· «ἀληθὴς νηστεία ἡ τοῦ κακοῦ ἀλλοτρίωσις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμιῶν χωρισμός, καταλαλιᾶς, ψεύδους, ἐπιορκίας. Ἡ τούτων ἔνδεια νηστεία ἐστιν ἀληθής.» Migne 31 στ. 186.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΖΕΙ σήμερον ἡ Ὀρθοδοξία, ἡ μεγάλη καὶ ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Πανήγυρις ἐν μέσῳ κατακλυσμοῦ τοῦ κόσμου! Ἑορτὴ τῆς ἀληθείας, τοῦ φωτός, ἐν μέσῳ κυκεῶνος ψεύδους καὶ κολάσεως σκότους! Ἑορτάζει τὴν μεγάλην αὐτῆς ἑορτὴν ἡ Ὀρθοδοξία, ἡ ὁποία ἀπὸ εἴκοσιν αἰώνων διανέμει εἰς τὸν κόσμον τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ πείνης ὁμαδικῆς, διασειούσης τὰ θεμέλια φυλῆς, ἡ ὁποία εἶναι τὸ ἀρτοφόριον τῆς μυστικῆς τραπέζης.

Laumonier, συντάκτης ἰατρικῶν ἄρθρων εἰς τὸ Larousse du XX siècle γράφων περὶ ἀρθριτισμοῦ παρατηρεῖ ὅτι ἓν ἀπὸ τὰ αἴτια τῆς ποικιλομόρφου αὐτῆς «διαθέσεως» εἶναι καὶ ἡ πολυφαγία καὶ δὴ ἡ πολλὴ κρεατοφαγία καὶ ἡ διατροφὴ διὰ λιπαρῶν οὐσιῶν. Ὁ θάνατος τῶν ἀρθριτικῶν, προσθέτει, ἐπέρχεται εἰς ἡλικίαν μεταξὺ 45 καὶ 60 ἐτῶν.

Ἡ νηστεία ἀπὸ καθαρῶς χριστιανικῆς ἀπόψεως ἔχει ἀξίαν ὅταν συνοδεύεται καὶ ἀπὸ ἀποχὴν ἀπὸ διαφόρους κακίας. Νηστεία δὲ — ἔστω καὶ ὡς ἀποχὴ ἀπὸ τρυφῆς διὰ μίαν τάξιν ἀνθρώπων μὲ ὁπωσδήποτε ἀσθενικὸν ὀργανισμὸν — συνοδευομένη μὲ προσευχὴν θὰ ἔχῃ ὡς συντρόφους ὄχι μόνον τὴν ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ ἀλλὰ καὶ τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἄλλως ἡ νηστεία θὰ εἶναι ἀνωφελὴς «ἔχουσα τὸ ἔσχατον τοῦ χοροῦ μέρος» κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, διότι "τὸ μέγιστον ἀγάπη καὶ ἐπιείκεια καὶ ἐλεημοσύνη".

Ὁ χριστιανὸς ἔχει λοιπὸν καθῆκον νὰ ἐφοδιάζεται μὲ τὰ δύο αὐτὰ πτερὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας πρὸ πάντων κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Μὲ αὐτὰ γίνεται ἐλαφρότερος πνευματικώτερος, ἀναβαίνει νοερῶς εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο ὅπου ἡ τελειότης τοῦ κατὰ Χριστὸν ἀρτίου ἀνθρώπου, τοῦ ὑπερανθρώπου τοῦ Χριστοῦ. Μόνον οἱ ἠθικῶς κατώτεροι ἄνθρωποι, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ὑλιστικοῦ βίου καὶ ὄχι τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀνωτέρας ἠθικῆς ζωῆς, οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀντιφάσεων καὶ τῶν διαρκῶν ἐναντιοτήτων οἱ ἐστερημένοι συνεχείας καὶ συναφείας καὶ ἁρμονίας εἰς τὸν βίον των, μόνον αὐτοὶ περιφρονοῦν καὶ νηστείαν καὶ προσευχὴν καὶ ὅ,τι ὅσιον καὶ τίμιον ἔχει νὰ ἀναδείξῃ τὸ ἀνώτατον αὐτὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἀλλ᾽ ἐδῶ ἔγκειται ἡ δύναμις τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ ἰσχὺς τῆς ἀληθινῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἡμέρας χαλεπὰς νὰ φέγγῃ λαμπρότερον καὶ ἁγνότερον. Ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου του μὲ χρυσόπτερο ἀγγελικὸ χέρι γράφει: «Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.» Αἱ λέξεις αὐταὶ περικλείουν δύο μεγάλας ἀληθείας, πρῶτον ὅτι ἀκόμη μίαν φορὰν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ζῇ τὴν πραγματικότητα ὅτι τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ δεύτερον ὅτι τὸ κακὸν ἀδυνατεῖ νὰ νικήσῃ τὸ καλόν. Εἰς τὴν ἀλήθειαν αὐτήν, εἰς τὸν ἀκατάλυτον τοῦτον βράχον, θεμελιώνεται ἡ ἐλπίς μας.

Οὐδεμία ἄλλη Ἐκκλησία, ὡσὰν τὴν Ὀρθοδοξίαν, δὲν ἔζησεν εἰς ὅλην τὴν πληρότητά της τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλήθειαν: Εἶναι ἀδύνατον τὸ κακὸν νὰ νικήσῃ ποτὲ τὸ καλόν. Τὸ σκοτάδι δὲν θὰ καταβάλῃ ποτὲ τὸ φῶς, ἡ πλάνη τὴν ἀλήθειαν, ὁ φλοιὸς τὸν καρπόν, τὸ ἄχυρον τὸν σῖτον.

Ρίψωμεν ἓν βλέμμα ἐξ ἀπόπτου εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, εἰς τὰ κύρια καὶ μεγάλα χαρακτηριστικά της, διὰ νὰ λάβωμεν βαθυτέραν κατανόησιν τῆς ἀληθείας ταύτης. α΄) Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι κατ᾽ ἐξοχὴν Ἐκκλησία τῶν μαρτύρων, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα, ἀντὶ νὰ πνίξῃ τὸν χριστιανισμόν, ἔγινε σπορὰ μεταλαμπαδεύσεώς του. β΄). Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν ἁγίων καὶ τῆς ἁγιότητος. γ΄). Εἶναι Ἐκκλησία τῆς πνευματικότητος καὶ τῆς ἐσωτερικότητος. δ΄). Εἶναι Ἐκκλησία τῆς οἰκουμενικότητος. ε΄). Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὸν χρόνον, εἶναι ἡ αἰωνιότης μέσα εἰς τὸν χρόνον.

* * *

Α΄). Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν Ἐκκλησία τῶν μαρτύρων. Ἡ φυλή μας ἔχει δώσῃ δέκα ἑκατομμύρια μάρτυρας. Μὲ τὸ αἷμά των ἡ Ὀρθοδοξία ἔχει λάμψῃ εἰς τὴν σκοτίαν τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀδικίας. Τὸ αἷμά των ὡσὰν σπόρος ἐχύθη εἰς τὴν γῆν καὶ μετεφύτευσε τὸν χριστιανισμὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Τὸ αἷμά των ἠνώθη μὲ τὸ σωτήριον αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ σταυρώνεται καὶ νὰ ἀναστήνεται ὁ Χριστὸς διὰ μέσου τῶν γενεῶν καὶ τῶν αἰώνων, καὶ νὰ λυτρώνεται ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὰ δεινά της καὶ τὴν ἁμαρτίαν.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν ἡμέρα τῶν μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ μάρτυρες εἶναι οἱ μεγαλύτεροι λαμπαδηφόροι τοῦ Χριστοῦ, οἱ φίλοι τοῦ Νυμφίου, οἱ στῦλοι τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἔζησαν τὴν ψυχὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶπεν: «Οὐδεὶς ἀγα-

πᾷ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δίδει τὴν ζωήν του διὰ τοὺς φί-λους του.» Δίδει τὴν ζωήν του, διὰ νὰ φωτισθοῦν αὐτοί, νὰ οἰκοδομηθοῦν, νὰ σωθοῦν. Τὸ μαρτύριον λοιπὸν εἶναι ὁ ἡρωϊσμὸς τῆς ἀγάπης, ἡ ἀποθέωσις τῆς ἀγάπης. Τὸ μαρτύριον περιέχει τὴν περιφρόνησιν ἐκείνου τὸ ὁποῖον περνᾷ ἐνώπιον ἐκείνου τὸ ὁποῖον μένει. Ἡ πίστις τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι βγαλμένη ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν μαρτύρων της, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα ὑψώνονται ἅγιαι Τράπεζαι, κτίζονται ναοί, θεραπεύονται ἀσθενεῖς, σώζονται ψυχαί. Μὲ τοὺς μάρτυρας ἔμαθεν ἡ ἀνθρωπότης νὰ μὴ φοβῆται ἐκείνους οἱ ὁποῖοι φονεύουν τὸ σῶμα, καὶ ὕστερα ἀπ᾽ αὐτὸ δὲν δύνανται νὰ κάμουν τίποτε πλέον.

Μὲ τοὺς μάρτυρας ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὀρθοδοξία, εἶδε τὸ φῶς της νὰ φαίνῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶδε τὸν θρίαμβον τῆς ἀληθείας ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ τὴν κακίαν. Μὲ τοὺς μάρτυρας ἡ Ὀρθοδοξία ἐτίμησε τὸν Θεόν, ἐχαροποίησε τοὺς ἀγγέλους, ἀνεβίβασε τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας ἕως εἰς τὸν οὐρανόν. Μὲ τοὺς μάρτυρας ὁ ἱερεὺς προσφέρει μετὰ ζήλου εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, γίνεται ἄξιος νὰ φάγῃ τὸν ἄρτον τῶν ἀγγέλων, νὰ δώσῃ βοήθειαν εἰς τοὺς ζῶντας καὶ ἀνάπαυσιν εἰς τοὺς τεθνεῶτας.

Τὸ μεγάλο μάθημα τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκουν οἱ μάρτυρες εἶναι νὰ προσφέρωμεν ὁλόκληρον τὸν ἑαυτόν μας εἰς τὸν Θεόν, χωρὶς ἐπιφύλαξιν νὰ προσφέρωμεν τὸν ἑαυτόν μας εἰς τὴν θέλησίν του, τὰ ἁμαρτήματά μας, τὰς ἀρετάς μας, τὰς ταλαιπωρίας μας, τὰς ἐλπίδας μας.

Καὶ ἡ σημερινὴ γενεὰ ἑνώνει τοὺς μόχθους της, τὴν ταλαιπωρίαν της, τὴν τραγικότητά της, μὲ τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀληθείας, διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα καὶ ἀγαθὰ τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ θριαμβεύσουν ἀκόμη μίαν φορὰν αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις ἐπάνω εἰς τὴν ὕλην. Ὑπάρχουν καὶ σήμερον ἄνθρωποι καὶ λαοὶ οἱ ὁποῖοι εὑρῆκαν ἐκ νέου τὰς ἀξίας τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἀνιδιοτελείας καὶ τῆς καθαρότητος, τὴν δύναμιν ν᾽ ἀποθάνουν διὰ τὰ μεγάλα ἰδεώδη τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ σκληρότης τῆς ζωῆς θὰ μᾶς κάμῃ ἰσχυρούς. Τὰ ἐμπόδια, οἱ ἀγῶνες, αἱ θυσίαι, εἶναι ἀπαραίτητοι. Μᾶς μεγαλώνουν, μᾶς κάμνουν βράχους, τοὺς ὁποίους ἔδειραν τὰ κύματα, αἱ θύελλαι. Βράχους διὰ νὰ κτισθῇ ἐπάνω μας ἡ νέα ἀνθρωπότης. Σήμερον εἴπερ ποτὲ θὰ δείξωμεν τὴν δύναμιν τῆς πίστεώς μας, ἵνα τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνῃ.

* * *

Β΄). Τὸ φῶς τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἔχει λάμψη, ὄχι μονάχα διὰ τοῦ μαρτυρίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἁγιότητος. Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι κατ᾽ ἐξοχὴν Ἐκκλησία τῶν ἁγίων καὶ τῆς ἁγιότητος. Ὑπηρ-

ξεν ἁγιότης μὲ λαμπηδόνα, συγκεντρωμένη εἰς ὡρισμένα πρόσωπα, καὶ ἁγιότης ταπεινή, διάχυτη.

Διὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἁγιότητα ἐνδιαφέρεται ἰδιαιτέρως ἡ Ὀρθοδοξία, τὴν ἁγιότητα τὴν γεμάτην γλυκύτητα καὶ ἀγάπην. Ἁγιότης εἶναι νὰ εἶναί τις ἀφωσιωμένος εἰς ἕνα φιλανθρωπικὸν ἵδρυμα καὶ νὰ ὑπηρετῇ εἰς αὐτό. Νὰ ἀντικρύζῃ μὲ ὑπομονὴν καὶ ἀγάπην τὰς δυσκολίας αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς αὐτό, τὰς ἀμηχανίας, τὰς παρωφωνίας, τὰς ἀκαιρόγητας, τὰ παράπονα, τὴν ἐργασίαν, τὸν μόχθον. Ἁγιότης εἶναι νὰ ζῇ κανεὶς μὲ ἀγάπην καὶ ὑπομονὴν τὴν κοινὴν ζωὴν καὶ ἐργασίαν, καὶ νὰ κάμνῃ αὐτὸ μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ ὑπηρετηθῇ ὁ πλησίον καὶ νὰ φωτισθῇ ὁ κόσμος. Κατὰ τὴν Ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, ἡ χριστιανικὴ ζωὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ συνήθεις ἐνεργείας, ἀλλ' ἡγιασμένας μὲ τὴν πρόθεσιν. Εἰς τὴν ἁρμονίαν τοῦ κόσμου, εἰς τὴν τελειότητα, εἰς τὸν Χριστόν, θὰ ἀναβῇ κανεὶς ἀπὸ τοὺς κοινοὺς δρόμους. Καὶ αὐτὸς ὁ καθ' ἡμέραν βίος τῶν μεγάλων ἁγίων ἀποτελεῖται ἀπὸ τακτικὴν προσευχήν, καὶ συμμόρφωσιν πρὸς τοὺς τεθειμένους κανόνας τῆς ζωῆς των. Ἀλλ' ἡ προσευχὴ ἡμῶν καὶ ἡ ἐργασία νὰ γίνεται μὲ τὴν δίψαν πῶς ὁ κόσμος νὰ γίνῃ καλύτερος, νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ δεινά, ἀπὸ τὴν πεῖναν, ἀπὸ τὸν πόλεμον. Αὐτὴν τὴν ἀγωνίαν εἶχε καὶ ἡ Θεοτόκος Μαρία, καὶ ὅταν ἦτο ἀκόμη μικρὰ κόρη, πρὶν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς αὐτὴν ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ νὰ τὴν εὐαγγελισθῇ. Ἠσθάνετο βαθεῖαν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν πρὸς τὸν λαόν της, προσηύχετο δι' αὐτόν, ἐμελέτα τὰς προφητείας περὶ τοῦ Ἀναμενομένου, καὶ ὅλα αὐτὰ ἡγίαζαν τὴν ζωήν της. Τὸ ἴδιον ἔκαμνε καὶ ὁ Χριστός, πρὶν ἀπὸ τὸν δημόσιον αὐτοῦ βίον, ὅταν ἔζη εἰς τὴν Ναζαρέτ. Ἔζη, ὅπως οἱ ἄλλοι. Ἀλλὰ τὰς κοινὰς αὐτοῦ πράξεις τὰς ἔκαμνε μὲ μεγάλας βλέψεις, μὲ τὴν ἀνησυχίαν νὰ σώσῃ τὸν κόσμον. Εἶχεν ἀρχίσῃ τὸ λυτρωτικὸν αὐτοῦ ἔργον πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸν Γολγοθᾶν.

Πρέπει νὰ κάμνωμεν τὸ καθημερινόν μας ἔργον μὲ ἀγάπην, ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους πρὸς τὸ ἄπειρον, πρὸς τὸν Θεόν. «Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, κάμνετε τὸ πᾶν πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ» καὶ θὰ δώσητε ἀξίαν, ἁγιότητα, καὶ εἰς τὰς πλέον μικράς σας πράξεις. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ προσανατολίσωμεν τὴν ζωήν μας πρὸς τὸ ἰδεῶδες, πρὸς τὴν τελειότητα, πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν.

* * *

Γ'). Τρίτον χαρακτηριστικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι ἡ πνευματικότης της, ἡ ἐσωτερικότης της. Κατέχει τὴν ἀλήθειαν, οὐχὶ ὡς παρακαταθήκην, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ζωὴν καὶ ἀνακαίνισιν. Ἡ Ὀρθοδοξία δὲν πε-

ρισπᾶται περὶ πολλὴν διακονίαν, εἶναι προσηλωμένη εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἀκούει τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἄλλοι ὁμοιάζουν τὴν Μάρθαν, ἡ Ὀρθοδοξία τὴν Μαρίαν.

Μὲ τὴν Ὀρθοδοξίαν ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μυστικὸς ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ αἰώνιος. Πόσοι σήμερον πεινοῦν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα! Μᾶς τρομάζουν πολλὰ πράγματα, ἡ ζωὴ εἰς ὅ,τι ἔχει ἐνδόμυχον εἰς πόνον ἢ εἰς ἀνάγκην τῆς καρδίας. Ἴδετε τὰ μέτωπα τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι γραμμένη ἐπάνω των ἡ κραυγὴ τῆς ἀγωνίας: "Ἀποθνήσκομεν ἀπὸ πεῖναν. Ζητοῦμεν μίαν λέξιν, διὰ νὰ τὴν χρησιμοποιήσωμεν τὸ ἑσπέρας διὰ τὸ παιδί μας, διὰ τὴν γυναῖκά μας, διὰ τὸν ἄνδρα μας, διὰ τὸν ἑαυτόν μας. Ἐὰν εἴχομεν ὅ,τι χρειαζόμεθα!„

Ἡ Ὀρθοδοξία, μὲ τὴν ἐσωτερικότητά της, μᾶς ἀνοίγει τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μᾶς λέγει ὅτι κάποιος εἰς τὴν ἔρημον ἔθρεψε τοὺς ἀδελφούς του. Ἔχει καὶ σήμερον αὐτὸς νὰ μᾶς θρέψῃ. Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι τὸ ἄστρον τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς δείξῃ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄγουσαν ὁδόν. Ἡ Ὀρθοδοξία θὰ μᾶς τὸν κηρύξῃ ἀκόμη μίαν φορὰν μὲ τὴν δύναμιν, μὲ τὴν ἁγνότητα, μὲ τὸν ἐνθουσιασμόν, μὲ τὸν ὁποῖον τὸν ἐκήρυξαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Μάρτυρες.

Μὲ τὴν ἐσωτερικότητά της αὐτὴν ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι διαρκῶς ἀνανεωμένη. Μὲ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἀναγεννᾶται, μὲ τὰ παθήματά του πάσχει, καὶ μὲ τὴν ἀνάστασίν του ἀναστήνεται, καὶ μὲ φόβον περιμένει ὅτι πάλιν θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος ἐνδόξως εἰς τὸν κόσμον. Ἡ νίκη μὲ τὴν ὁποίαν ἐνικήθη ὁ κόσμος εἶναι ἡ πίστις μας. Ἡ Ὀρθοδοξία πιστεύει καὶ ζῇ μὲ ἐσωτερικότητα τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρὸν διὰ νὰ νικήσῃ τὸν κόσμον. «Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.» (Ἰω. 16.33).

* * *

Δ'). Τέταρτον χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι ἡ οἰκουμενικότης. Τὸ πνεῦμά της εἶναι παγκόσμιον, ἔχει προορισμὸν νὰ ἀνανεώσῃ καὶ νὰ ἀναπλάσῃ κάθε δημιούργημα σκεπτόμενον. «Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά Σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.» (Ψαλμ. 103,30). Ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ δύναμις διαπνέει τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Ἡ Ὀρθοδοξία ἔχει σκοπὸν παγκόσμιον, διότι εἶναι ἡ Ἐκκλησία ἡ ἀληθινή, ἡ Ἐκκλησία ἡ ὁποία κατέχει τὸ πλήρωμα καὶ τὴν καθαρότητα τῆς ἀληθείας ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἡ Ὀρθοδοξία θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν. Τὸ ἔργον δὲ τῆς ἑνώσεως δὲν θὰ γίνῃ τόσον μὲ προσπαθείας ἀνθρώπων, ὅσον μὲ τὴν ἐνέργειαν

τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον κατοικεῖ εἰς αὐτήν. Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ὁδός, ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη, διὰ τὴν παγκόσμιον Ἐκκλησίαν, ὁ ἐσωτερικὸς δρόμος πρὸς τὴν ἑνότητα. Ἡ Ὀρθοδοξία ἵσταται ὑψηλότερον πάσης ἄλλης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. «Ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξίαν δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἄλλος θόλος παρὰ ὁ θόλος τοῦ οὐρανοῦ.» (Πρωθιερεὺς Σέργιος Βουλγάκωφ).

* * *

Ε΄). Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὸν χρόνον, εἶναι ἡ αἰωνιότης μέσα εἰς τὸν χρόνον. Ἐπὶ εἴκοσιν ἤδη αἰῶνας καταδιώκεται, ἀλλ' αὐτὴ μένει. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ καλύτερον ἐχέγγυον τοῦ μέλλοντος. Περιπατεῖ μὲ βῆμα σταθερὸν καὶ μὲ γαλήνην καὶ εἰς τὰς πλέον ταραγμένας ἐποχάς, διότι τὴν κατακλύζει τὸ αἴσθημα τῆς αἰωνιότητος. Αὐτὴ δὲν φέρεται ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἀλλ' ὁδηγεῖ τὸν χρόνον. Χρησιμοποιεῖ τὸν χρόνον διὰ τὴν αἰωνιότητα, μὲ τὰς στιγμὰς αἱ ὁποῖαι παρέρχονται κτίζει τὴν αἰωνιότητα, μὲ τὸ ποτήρι τοῦ χρόνου κιρνᾷ εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν αἰωνιότητα. Μὲ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν αἰσθανόμεθα τὸ σύνολον, τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν Θεόν, καὶ τὸν αἰσθανόμεθα νὰ μᾶς πλημμυρίζῃ. Μὲ αὐτὴν αἰσθανόμεθα νὰ μᾶς διαπνέῃ καὶ ἡ ἰδική μας δύναμις καὶ ἡ δύναμις ἡ ὁμαδική.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μὲ τὴν πνευματικότητά της καὶ τὴν ἐσωτερικότητα κατέστησε τὸν ἄνθρωπον ἱκανὸν νὰ λάβῃ συνείδησιν τῆς πραγματικῆς καὶ πλήρους φύσεώς του, νὰ καταλάβῃ τὴν ἀξιοπρέπειάν του τὴν ἀληθινήν, νὰ κατανοήσῃ ὅτι γεννώμενος εἰς τὴν γῆν εἶναι ὕπαρξις ὄχι μόνον γηΐνη, ἀλλὰ καὶ οὐσίας οὐρανίας, ὑπόκειται μὲν εἰς τὸν χρόνον, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὴν αἰωνιότητα. Δι' αὐτὸ ἡ Ὀρθοδοξία στηρίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ καλύτερον μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ στηρίζεται αὐτὴ εἰς τὸ καλύτερον μέρος τοῦ ἀνθρώπου, τὴν πνευματικότητα, τὴν ἐσωτερικότητα, τὴν αἰωνιότητα. Διαρκῶς προτρέπει καὶ βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ καλλιεργήσῃ τὸ ἐν αὐτῷ ἐνυπάρχον θεῖον, τὰς ἀξίας τὰς αἰωνίους, ὄχι τὰς φθαρτάς. Ἄνθρωποι σαρκικοί, «ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον.» (Ἰω. 6,27). Νὰ ἀγαπᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἑνότης τῶν ἀνθρώπων θὰ δείξῃ ὅτι ἔχομεν θείαν καταγωγήν, ὅτι εἴμεθα τέκνα τοῦ οὐρανίου Πατρός. Ὁ Χριστὸς προσευχόμενος τὴν νύκτα τῆς ἀγωνίας εἰς τὴν Γεθσημανῆ, λέγει : "Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί Σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς. Ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς ἡμεῖς. Ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς Σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν Σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν.» (Αὐτόθι 13,11 καὶ

21). «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.» (Αὐτόθι 14,23). Ἀλλὰ πρὸ παντός, «ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε». (Αὐτόθι 14,15). "Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις." (Αὐτόθι 13,35). Μὲ τὴν τοιαύτην μυστικὴν ἐνοίκησιν τοῦ θείου εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰσερχόμεθα εἰς τὴν αἰωνίαν ζωήν. «Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί Σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν» (Αὐτόθι 17,3).

* * *

Αἱ ὀλίγαι αὐταὶ σκέψεις ἀρκοῦν ν' ἀποδείξουν τὸ θέμα ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἡ ὁποία ζῇ τὴν ἀλήθειαν: "Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν."

Ἡ Ὀρθοδοξία, μὲ τοὺς μάρτυράς της, μὲ τοὺς ἁγίους της, μὲ τὴν πνευματικότητά της, μὲ τὴν ἐσωτερικότητά της, μὲ τὴν καθαρότητά της, μὲ τὴν οἰκουμενικότητά της, μὲ τὴν αἰωνιότητά της, εἶναι ὁ βράχος ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον στεκόμεθα, ἡ ἀσφάλειά μας, εἶναι τὸ φρούριον τὸ ὁποῖον δὲν παίρνεται, ἡ καταφυγή μας εἶναι ἡ Ὀρθοδοξία.

Μείνωμεν ἡνωμένοι μὲ τὴν Ὀρθοδοξίαν, διὰ νὰ εἴμεθα ἡνωμένοι μὲ τοὺς μάρτυρας καὶ τοὺς ἁγίους της, μὲ τὸν Χριστόν. Ἡ προσευχή μας ἑνουμένη μὲ τὴν προσευχὴν ἐκείνων προσκτᾶται δύναμιν ἁγιότητα. Ἡ προσπάθειά μας, ἡ ταλαιπωρία μας, ἡ προσκαρτέρησίς μας, ἡ θυσία μας, ἑνουμένη μὲ τὸ αἷμα ἐκείνων γίνεται καρποφόρος, γόνιμος, ἀναβαίνει εἰς τὸν Θεόν.

Ἡνωμένοι ἂς προσφέρωμεν κατὰ τὰς θείας λειτουργίας τὴν θυσίαν μας. Νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεόν, ὅπως ἡ θυσία τοῦ ἱερέως ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν καὶ ἡ θυσία ἡ ἰδική μας, ἡ θυσία ἑκάστου ἐξ ἡμῶν, γίνῃ εὐάρεστη εἰς αὐτόν. Νὰ κρατήσωμεν καθαρὰ τὰ χέρια μας, διὰ νὰ δεχθῇ ἀπὸ αὐτὰ ὁ Θεὸς τὴν προσφοράν μας. Νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ τοὺς προσφέροντας καὶ ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους τὴν προσφέρουν. Τὴν προσφοράν μας ἂς τὴν προσφέρωμεν μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν. Ἂς προσφέρωμεν τὸν Χριστόν, τὸν ἑαυτόν μας, θυσίαν αἰνέσεως, ἡνωμένοι μὲ τὴν Ὀρθοδοξίαν, μὲ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τὰ πέρατα τοῦ χρόνου καὶ τῆς γῆς.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΕΠΙ ΤΗ ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΟΥ Μ. ΠΑΣΧΑ

Θείᾳ χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ, αἰσίως ἠξιώθημεν καὶ ἐφέτος νὰ χαιρετήσωμεν τὴν νηστείαν τοῦ Μ. Πάσχα. Ἀλλ' ἀτυχῶς ἐπέπρωτο, ἵνα καὶ ἐφέτος εἰσέλθωμεν εἰς τὸ μέγα τῆς νηστείας ταύτης πέλαγος ὑπὸ συνθήκας ἐξαιρετικῶς τραγικὰς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἰδού, ἔξω τῶν πυλῶν τοῦ Κράτους ἡμῶν ὁ αἱμοχαρὴς Ἄρης ἀγρίως μαίνεται, τὸ ἀνθρωποκτόνον τηλεβόλον ἀδιακόπως κροτεῖ καὶ χιλιάδες ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων καθ' ἡμέραν πίπτουσι πρὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ ἀπηνοῦς Χάρου. Ἡ ἀνθρωπότης, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, εἰς φοβερὸν ἐμπλακεῖσα παγκόσμιον πόλεμον, παρουσιάζει τὴν ἀπαισίαν εἰκόνα πλοίου, ὅπερ ἐν μέσῳ πολυκυμάντου Ὠκεανοῦ ἀπώλεσε τὴν ναυτικὴν πυξίδα αὐτοῦ, παλαίει κατὰ ἀγρίων κυμάτων μαινομένης πολεμικῆς λαίλαπος, ἀδυνατεῖ νὰ προσορμισθῇ εἰς εὔδιον λιμένα εἰρήνης καὶ κινδυνεύει αὔτανδρον νὰ καταποντισθῇ. Καὶ οὕτως, ἱστάμενοι πρὸ τῶν κολοσσιαίων ἐρηπείων, τὰ ὁποῖα ὁ βροτολοιγὸς οὗτος πόλεμος καθ' ἡμέραν ἐπισωρεύει ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, πιεζόμεθα ὑπὸ τῆς λυπηρᾶς καὶ ἀδηρίτου ἀνάγκης, ἵνα συντετριμμένοι καὶ ἐν ἀφάτῳ ψυχικῇ ὀδύνῃ τονίσωμεν τὸν θρῆνον τοῦ Ἱερεμίου, ἀναβοῶντες μετ' αὐτοῦ: «Ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἰδοὺ ἔρημος αὕτη, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ οὐκ ἦν τὰ φῶτα αὐτοῦ. Εἶδον τὰ ὄρη καὶ ἦν τρέμοντα καὶ πάντας τοὺς βουνοὺς ταρασσομένους. Ἐπέβλεψα καὶ ἰδοὺ πᾶσαι αἱ πόλεις ἐμπεπυρισμέναι πυρί» (Ἱερ. 4,23).

* * *

Καὶ νῦν πολὺ δικαίως ἐξανίσταται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ διερωτᾶται οὗτος: Διατί ἡ ἀνυπολόγιστος αὕτη τραγῳδία τοῦ κόσμου, ἡ φοβερὰ ἀνθρωποσφαγὴ καὶ πρωτοφανὴς αὕτη θεομηνία; Ἐφ' ὅσον ἀτυχῶς ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ ματαίῳ τούτῳ κόσμῳ εἶνε ἀτελής, πεπερασμένος καὶ ἁμαρτωλός, ἐφ' ὅσον ὀργιάζουσιν ἡ κακία καὶ τὸ ἄδικον, ὁ πόλεμος, κατὰ θείαν παραχώρησιν, εἶνε κακὸν ἀναγκαῖον καὶ ἀδήριτον ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος. Ὁ Κύριος παραχωρεῖ τοὺς πολέμους σκοπῶν, ὅπως πατάξῃ τὴν ὀργιάζουσαν κακίαν, καταρρίψῃ τὴν ἐπηρμένην τῶν ἀδικούντων ὀφρύν, ἀποκαταστήσῃ τὸ διασαλευόμενον δίκαιον καὶ ἐν τέλει σωφρονίσῃ καὶ ἐξυγιάνῃ τὸν ἠθικῶς παραπαίοντα ἄνθρωπον. Ὁ πόλεμος, λέγει καὶ νεώτερός τις Γάλλος Ἀκαδημαϊκός, διὰ τοῦ πόνου καὶ τῆς θυσίας ἐξυψώνει τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν φρόνημα τῶν λαῶν καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς πλησιέστερον πρὸς τὸν Θεόν.

Μετὰ πολλῆς ὄντως τῆς λύπης διαπιστοῦται καὶ παγκοίνως δέον νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ὁ αἰὼν ἡμῶν, παρὰ τὴν ἁλματικὴν πρόοδον αὐτοῦ εἰς τὸ πνεῦμα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει, εἶνε, γενικῶς εἰπεῖν, αἰὼν ἀσυγγνώστου ἀδιαφορίας πρὸς τὰ θεῖα, παχυλῆς δουλείας πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὰ κοσμικὰ συμφέροντα καὶ σοβαρᾶς παρακμῆς περὶ τὸ ἦθος. Ἔθνη καὶ λαοὶ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τοῦ ὑλισμοῦ, ἐπιλήσμονες γενόμενοι τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀξιώματος, ὅτι "μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπολοῦνται„, ἐξέκλιναν ἀτυχῶς τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ ἀπέστρεψαν τὴν ζωὴν καὶ πολιτείαν αὐτῶν ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν. «Πάντες νῦν — σχεδὸν — κατὰ τὸν θεηγόρον Παῦλον, ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός». Διὸ καὶ οἱ ἀλλεπάλληλοι κατὰ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πόλεμοι τῶν ἐθνῶν καὶ λαῶν, ἡ μεγάλη αὕτη θεομηνία καὶ τὰ θεῖα ταῦτα ραπίσματα ἐν τῷ ἀνθρωποβόρῳ παγκοσμίῳ τούτῳ πολέμῳ πρὸς σωφρονισμὸν πάντων. Βαρύτατα νῦν ἠχοῦσιν εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν οἱ πικροὶ μὲν, πλὴν ἀψευδεῖς λόγοι, οὕς ἄλλοτε διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου ἀπέτεινεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἠθικῶς παραπαίοντας Ἰσραηλίτας: «Διάξω ὑμᾶς διὰ πυρὸς καὶ πυρώσω ὑμᾶς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον καὶ δοκιμῶ ὑμᾶς ὡς δοκιμάζεται τὸ χρυσίον. Αὐτὸς ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομά μου, κἀγὼ ἐπακούσομαι αὐτοῦ καὶ ἐρῶ: Λαός μου οὗτός ἐστι καὶ αὐτὸς ἐρεῖ Κύριος ὁ Θεός μου».

Ποία λοιπὸν εἶνε ἡ μεγάλη ἐκείνη Δύναμις, ἥτις θὰ δυνηθῇ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν φοβερὰν ταύτην τῆς ἀνθρωπότητος τραγῳδίαν, εἰς τὴν πρωτοφανῆ ταύτην ἀνθρωποσφαγήν; Δυστυχῶς οὐδεμίαν εἰς τὸν ὁρίζοντα τοῦ κόσμου τούτου, ὑπὸ τὸν οὐρανόν, δυνάμεθα νὰ διΐδωμεν τοιαύτην δύναμιν. Τὰ πλείονα τῶν Κρατῶν εἶνε ἐμπόλεμα, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα φοβερὸν αἰσθάνονται τὸν ἀντίκτυπον τοῦ πολέμου, ἀγνοοῦντα δὲ τί καὶ δι' αὐτὰ τέξεται ἡ ἐπιοῦσα, εἰς διηνεκῆ καθ' ἡμέραν εὑρίσκονται ἀγωνίαν καὶ δὲν ἔχουσιν, ὡς εἰκός, τὴν δύναμιν καὶ τὸ σθένος, ὅπως ἐπιβάλωσι τοῖς ἐμπολέμοις τὴν εἰρήνην. Μία καὶ μόνη ἑπομένως ἐναπομένει δύναμις, ἥτις δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ταύτης πολεμικῆς δίνης καὶ αὕτη εἶνε ἡ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν δύναμις τοῦ Ὑψίστου, ἡ πανσθενὴς δύναμις τοῦ Λυτρωτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Σήμερον εἴπερ ποτε ἐφαρμόζεται τὸ θεόπνευστον τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου διάγγελμα! "Οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς, εἰ μὴ τὸ ὄνομα Ἰησοῦς Χριστός„ (Πράξ. 4,12).

Διὸ καὶ νῦν πάντες, ἔθνη, λαοί, φυλαὶ καὶ κράτη, δέον νὰ στρέψωσι τὸ ὄμμα, τὸν νοῦν, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, τὸν Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, καὶ

παρ' Αὐτοῦ καὶ Μόνου ἐν θερμῇ προσευχῇ καὶ δεήσει νὰ ἐξαιτήσωνται τὴν λύτρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος ἐκ τῆς πολεμικῆς ταύτης καταιγῖδος. Πλήν, ἵνα εἰσακουσθῇ ἡ δέησις καὶ προσευχὴ αὐτῶν αὕτη, δέον οὗτοι προηγουμένως νὰ βελτιώσωσι τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν. «Καὶ νῦν, λέγει ὁ θεόπνευστος Προφήτης Ἱερεμίας, βελτίους ποιήσατε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔργα ὑμῶν καὶ παύσεται Κύριος ἀπὸ τῶν κακῶν» (Ἱερ. 16,13).

* * *

Διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον πάντοτε μὲν εὔκαιρος εἶνε ὁ χρόνος τῆς μετανοίας, τοῦ καθαρμοῦ καὶ τοῦ ἐξαγνισμοῦ, ἰδιαίτατα ὅμως εὐκαιρότερος οὗτος τυγχάνει νῦν κατὰ τὴν νηστείαν, ἣν διανύομεν. "Ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός". Ἐν εἰλικρινεῖ λοιπὸν μετανοίᾳ καὶ ψυχικῇ συντριβῇ, ὡπλισμένοι διὰ τῶν ὅπλων τοῦ φωτός ἀνοίγωμεν κατὰ τὰς τόσον κατανυκτικὰς ἀκολουθίας τῆς νηστείας ἡμῶν ταύτης τὰ σπλάγχνα τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ ἐν θερμαῖς προσευχαῖς καὶ δεήσεσι δεώμεθα ἐσαεὶ τοῦ Κυρίου ὑπὲρ εἰρήνης σύμπαντος τοῦ κόσμου. Αἱ συνθλίβουσαι ἡμᾶς ἐπὶ τῷ τραγικῷ παγκοσμίῳ τούτῳ πολέμῳ στερήσεις, πόνοι καὶ ταλαιπωρίαι εἶνε ὄντως ὑπεράγαν σκληραί. Πλὴν ἀντιμετωπίζωμεν ταύτας μετὰ σθένους χριστιανικοῦ, ἔχοντες κατὰ νοῦν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «Θλῖψιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν». Ἐν τέλει ὑπερήφανον θὰ ὑψώσῃ τὴν σημαίαν τοῦ θριάμβου ἡ πίστις ἡμῶν καὶ θὰ πρυτανεύσῃ τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια. Μηδαμῶς μεμψιμοιρῶμεν καὶ γογγύζωμεν κατὰ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῖς δεινοῖς τοῦ κόσμου. ἀλλὰ μετὰ ἰωβείου χριστιανικῆς ὑπομονῆς ἀντιμετωπίζοντες ταῦτα ἐσαεὶ εὐχαριστῶμεν Αὐτῷ ἐν ταῖς προσευχαῖς ἡμῶν, λέγοντες: «Δόξα Σοι Κύριε πάντων ἕνεκεν. Γεννηθήτω τὸ θέλημά Σου καὶ οὐχὶ τὸ θέλημά μου». Τοῦτο ῥητῶς ἐπιτάσσει καὶ ὁ θεηγόρος Παῦλος, λέγων: "Ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει ***μετ' εὐχαριστίας*** τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν Θεόν„ (Φιλιπ. 4,5).

Μὴ ἀπελπίζωμεν μηδὲ ἀπογοητευώμεθα δι' ὅ,τι περὶ ἡμᾶς νῦν συμβαίνει μέγα δεινόν, ἀλλ' ἀναθέτοντες τὰς ἐλπίδας ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον, ἔχωμεν ἐσαεὶ σύνθημα τοῦ βίου ἡμῶν τὴν θεόπνευστον παραγγελίαν: "Ἐλπίσατε ἐπὶ Κύριον πᾶσα συναγωγὴ λαοῦ, ἐκχέατε ἐνώπιον Αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν„. Ὁ Κύριος «οὐκ ἐᾷ ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα». Αὐτὸς ὁ παραχωρήσας τὴν ἔναρξιν καὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ φοβεροῦ τούτου παγκοσμίου πολέμου, Αὐτὸς οὐκ εἰς μακρὰν θὰ

Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΓΚΑΙΤΕ

Ἐκ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὁ φίλος τοῦ Μ. Βασιλείου Γρηγόριος ὁ Θεολόγος διεκρίθη καὶ διὰ τὴν ποιητικήν του φαντασίαν. Ὅλοι ὅσοι ἔχουν κληρονομήση ἀπὸ τὴν Φύσιν ἰσχυρὰν διάνοιαν καὶ ὑψηλὴν φαντασίαν αἰσθάνονται καὶ σκέπτονται πολὺ περισσότερα παρ᾽ ὅσα οἱ κοινοὶ βροτοί· καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ τόσον αἱ σκέψεις ὅσον καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἐξαιρετικῶν αὐτῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀνώτερα καὶ βαθύτερα. Τὸ περιβάλλον ἡμᾶς σύμπαν συγκλονίζει τὴν ἐσωτερικήν των ὕπαρξιν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ὁλόκληρος ἕνας ἄλλος κόσμος δημιουργεῖται ἐκεῖ μέσα. Πῶς θὰ ἐκφράσουν τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ θὰ τὸν καταστήσουν γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους; Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἑαυτούς των, ἀπὸ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ νοῦ καὶ τῆς φαντασίας των τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν — ἢ μὲ τὰς ὁποίας ἐγεννήθησαν— διὰ νὰ περιβάλλουν μὲ ἐξωτερικὴν περιβολὴν τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησαν. Ἡ σύλληψις καὶ ἡ παράστασις τοῦ κόσμου τούτου τῶν αἰσθημάτων, τῶν διανοημάτων καὶ τῶν πραγμάτων εἶναι ποιητική, ἀδιάφορον ἂν ὁ λόγος εἶναι ἔμμετρος ἢ πεζός. Τὰ μεγάλα πνεύματα, εἴτε εἶναι προικισμένα μὲ ἐξαίρετον ποιητικὴν φαντασίαν καὶ παράστασιν εἴτε δὲν εἶναι, δὲν ἠμποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς νὰ ἔχουν σχηματίση ἕνα σύστημα ἐξηγοῦν τὸ σύμπαν καὶ ἰδιαιτέρως τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ζωή των καταντᾷ κόλασις χωρὶς κοσμοθεωρίαν τὴν ὁποίαν εἴτε αὐτοὶ οἱ ἀνώτεροι ἄνθρωποι δημιουργοῦν εἴτε υἱοθετοῦν δημιουργηθεῖσαν ὑπὸ ἄλλων συγγενῶν πρὸς αὐτοὺς μεγάλων πνευμάτων.

Ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς κοσμοθεωρίας ἐπηρεάζονται ὅλα τὰ δημιουργή-

σημάνη καὶ τὸν χαρμόσυνον κώδωνα τοῦ αἰσίου τέρματος αὐτοῦ, ὁπότε θὰ ἐπαληθεύσωσιν οἱ ἀψευδεῖς τοῦ προφήτου Ἡσαΐου λόγοι: «Κύριος ἀποκαλύψει τὸν βραχίονα Αὐτοῦ τὸν ἅγιον ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ ὄψονται πάντα τὰ ἄκρα τῆς γῆς τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν (Ἡσ. 52,10).

"Ἐλεήμων γὰρ ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος. Οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνιεῖ. Οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ποιήσει ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταποδώσει ἡμῖν."

† Ο ΠΡΟΥΣΗΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

ματα τῆς ποιήσεως. Ὡς ἄνθρωποι ὅλοι οἱ συγγραφεῖς, οἱ φιλόσοφοι, οἱ ποιηταί, ἔχουν ἕνα ἔδαφος ὅμοιον, τὸ ἀνθρώπινον. Ματαιοπονεῖ δὲ κανεὶς ὅταν ἐξετάζων τὰ προϊόντα δύο μεγαλοφυϊῶν ζητεῖ νὰ εὕρῃ ὁμοιότητας προερχομένας ἀπὸ δανείσματα ἢ ἀπὸ ἀντιγραφάς. Ἄλλο εἶναι τὸ ζήτημα ἂν ὁ ἕνας καὶ δὴ ὁ μεταγενέστερος διαβάζῃ τὸν ἄλλον — τὸν προγενέστερον — ἀφομοιώνει μερικὰς ἰδέας τὰς ὁποίας συνήντησε εἰς τὸν συγγενῆ του κατὰ τὴν εὐφυΐαν συγγραφέα, καὶ τὰς ὁποίας ἐν σπέρματι εὑρίσκει καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτόν του καὶ τὰς καθιστᾶ μέρος τοῦ ἰδικοῦ του πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ θησαυροῦ. Ὅπως ἔγραφα καὶ ἄλλοτε ὁ πολὺς Ferdinand Brunetière ὥρισε τὸν λυρισμὸν ὡς ἑξῆς: "ἡ ἀνάκλασις τοῦ σύμπαντος διὰ μέσου μιᾶς ἰδιοσυγκρασίας„ (la réfraction de l'univers à travers, un tempérament).(1) Ἀλλὰ ἡ ἰδιοσυγκρασία ἑνὸς ἑκάστου εἶναι ἄθροισμα ποικίλων παραγόντων, ἀφαντάστως πολλαπλῶν στοιχείων. Ἕνα σοβαρὸν στοιχεῖον εἶναι ἡ φιλόσοφος ἀντίληψις καὶ πρὸ πάντων αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις.

Ὁ φιλόσοφος ποιητὴς Γκαῖτε ἐνεφανίσθη ὡς "πατριάρχης νέας λογοτεχνίας, πανθεϊστής, ἀρχαῖος ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος„ κατὰ τὴν ὀρθὴν ἀνάλυσιν τοῦ Γάλλου Alfred de Musset, "ἐχάραξε εἰς τὸν Φάουστ του τὴν πλέον ζοφερὰν ἀνθρωπίνην μορφὴν ἡ ὁποία εἶχέ ποτε παραστήσῃ τὸ κακὸν καὶ τὴν δυστυχίαν„. Ἐφιλοσόφησε λοιπὸν ὡς ἀρχαῖος φιλόσοφος, ὡς πανθεϊστής· ἡ φιλοσοφική του ποίησις ἐπηρεάσθη τὰ μέγιστα ἀπὸ τὰς περὶ κόσμου καὶ ἀνθρώπου θεωρίας του.

Ὅλως διάφορος ἡ ἀντίληψις τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἡ σχετικὴ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ σύμπαν καὶ τὸν δημιουργὸν τοῦ παντός. Ἀληθινὸς χριστιανός, ἠρκεῖτο εἰς τὰς χριστιανικὰς περὶ θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀντιλήψεις. Γνώστης ὅλων τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πεπροικισμένος καὶ ὁ ἴδιος μὲ βαθεῖαν φιλοσοφικὴν ἀντίληψιν ἐχρησιμοποίησεν ὅλα αὐτὰ εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἀτάλογον ἔκφρασιν καὶ μορφὴν εἰς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας καὶ εἰς τὴν ποίησίν του.

Ἀλλὰ καθὼς ἀνωτέρω ἐσημείωσα αἱ μεγάλαι διάνοιαι καὶ αἱ ἐξαιρετικῶς πτερωταὶ φαντασίαι ἔχουν ὡς ἄνθρωποι καὶ κοινὸν ἔδαφος. Ὁ Γκαῖτε εἰς τὸν Φάουστ λέγει· "δὲν ὁμοιάζω τοὺς θεούς! πολὺ βαθειὰ τὸ αἰσθάνομαι αὐτό! ὁμοιάζω τὸν σκώληκα ποὺ σκαλίζει τὴν σκόνιν, τὸν ὁποῖον ἐφόσον ζῇ τρεφόμενος μέσα στὴν σκόνιν, ἐκμηδενίζει καὶ θάπτει τὸ βῆμα τοῦ διαβάτου.„ Ἀλλαχοῦ λέγει· "Εἰς τὴν μακαρίαν ἐκείνην στιγμὴν ᾐσθανόμην τὸν ἑαυτόν μου τόσον μικρόν, τόσον μεγάλον!

1) **La confession d'un enfant du siècle.**

Σκληρὰ μὲ τραβᾶς πρὸς τὴν ἀβέβαιον ἀνθρωπότητα. Ποῖος θὰ μὲ διδάξῃ; Τί πρέπει νὰ ἀποφεύγω; Πρέπει νὰ ὑποτάσσωμαι εἰς ἐκείνην τὴν πίεσιν; "Α! καὶ αὗται αἱ ἐνέργειαί μας ἀκόμη, τόσον ὅσον καὶ αἱ θλίψεις μας σταματοῦν τὴν πορείαν τῆς ζωῆς μας.„ ....“Πρέπει ἴσως νὰ διαβάσω εἰς χίλια βιβλία πῶς παντοῦ οἱ ἄνθρωποι βασανίζονται, καὶ πῶς ἐδῶ καὶ κεῖ κάποιος εὐτυχὴς ὑπῆρξε;..... Ὦ, εὐτυχὴς ὅποιος ἠμπορεῖ ἀκόμη νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἀνελκυσθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν θάλασσαν τῆς πλάνης.„.... Ἐνδεδυμένος οἱανδήποτε ἐνδυμασίαν θὰ αἰσθανθῶ καλὰ τὰς ἀθλιότητας τῆς στενῆς ἐπιγείου ζωῆς.... Τὶ ἠμπορεῖ ὁ κόσμος νὰ μοῦ δώσῃ; πρέπει νὰ ὑφίστασαι στερήσεις, πρέπει νὰ στερῆσαι, αὐτὴ εἶναι ἡ αἰώνιος ἐπῳδὸς ποὺ ἀντηχεῖ εἰς τὰ αὐτιὰ κάθε ἀνθρώπου.... Τὸ πρωῒ σηκώνομαι τρομαγμένος· θὰ ἠμποροῦσα νὰ χύσω πικρὰ δάκρυα βλέποντας τὴν ἡμέραν νὰ περνᾷ χωρὶς νὰ ἐκπληρώνῃ καμμίαν, ἀπολύτως καμμίαν ἐπιθυμίαν μου.... Εἴμεθα συνηθισμένοι εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ ἄνθρωποι χλευάζουν ἐκεῖνο ποὺ δὲν καταλαβαίνουν, καὶ μουρμουρίζουν πρὸ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὡραίου, τὸ ὁποῖον συχνὰ τοὺς ἐνοχλεῖ. Θέλει ὁ σκύλλος νὰ γαυγίζῃ καθὼς οἱ ἄνθρωποι;... Καὶ ἔτσι ἡ ὕπαρξις (ἡ ζωὴ) σοῦ εἶναι βάρος ὁ θάνατος ἐπιθυμητός, ἡ ζωὴ μισητή·„ Und so ist mir das Dasein eine Last der Tod erwünscht, das Lebaen mir verhast (²)

Ἀλλοῦ ἐπαναλαμβάνει τὸ τοῦ Ἱπποκράτους «ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρά».

Περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαιτέρως περὶ τῆς μηδαμινότητος τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσκαίρου ἐπιγείου πλάσματος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνωτέρου δημιουργήματος ὡς θείας εἰκόνος γράφει εἰς πολλά του ἔργα καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. "Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκει αὐτοῦ;„ Καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησίν αὐτὴν τοῦ προφητάνακτος — διὰ τῆς ὁποίας ἤθελεν ὁ Δαβὶδ νὰ φανερώσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου, τὸ "ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλοις — μὲ ἐκφράσεις ποῦ παριστάνουν καὶ τὴν σμικρότητα, ἀλλὰ καὶ τὸ μέμεθος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· "Τί τὸ καινὸν τοῦτο περὶ ἐμὲ μυστήριον; ***Μικρὸς εἰμι καὶ μέγας,*** ταπεινὸς καὶ ὑψηλός, θνητὸς καὶ ἀθάνατος, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος. Ἐκεῖνα μετὰ τοῦ κάτω κόσμου, ταῦτα μετὰ τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνα μετὰ τῆς σαρκὸς ταῦτα μετὰ τοῦ πνεύματος.„ (³)

Μικρὸς εἰμι καὶ μέγας, ταπεινὸς καὶ ὑψηλὸς μᾶς ὑπενθυμίζουν τὰ τοῦ Γκαῖτε "αἰσθάνομαι (κατὰ τὴν μακαρίαν ἐκείνην στιγμὴν) τὸν ἑαυτόν μου ***τόσον μικρόν, τόσον μεγάλον.„*** (Ich fuihle mich so klein so

2) Ἡ μετάφρασις εἶναι ἰδική μου καμωμένη κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ πρωτότυπον γερμανικὸν κείμενον.

3) Migne τόμ. 35 στ. 785. Ἐπιτάφιος εἰς ἀδελφὸν Καισάριον κβ'.

gross). Ἡ βραχύτης τοῦ χρόνου ἐξεικονίζεται ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀτελεύτητον θείαν φύσιν. Καὶ ἂν ὁ ὅλος βίος εἶναι βραχύς, πολὺ περισσότερον ἡ βραχύτης καταφαίνεται ὅταν πρόκηται περὶ ἑνὸς μέρους τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. "Οὐδὲ ὁ πᾶς ἀνθρώπων βίος μακρός, ὡς τῇ θείᾳ φύσει καὶ ἀτελευτήτῳ παραβαλεῖν, μὴ ὅτι τὸ τῆς ζωῆς λείψανον, καὶ ἡ λύσις, ὡς ἂν εἴποιμεν, τῆς ἀνθρωπίνης πνοῆς, καὶ τοῦ προσκαίρου βίου τὰ τελευταῖα."

Εἰς τὸν αὐτὸν ἐπιτάφιον ὁ Γρηγόριος ἀναφέρει καὶ τὰ λόγια τὰ ὁποῖα πλεῖστοι ὅσοι μετεχειρίσθησαν εἰς ἐπικηδείους ἢ ἐπιμνημοσύνους (ἐν μεταφράσει ἐνίοτε παρουσιάσαντες αὐτὰ ὡς ἰδικά των) ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἢ ἐν παραφράσει· "τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν, ἀδελφοί, τῶν ζώντων πρόσκαιρα· τοιοῦτο τὸ ἐπὶ γῆς παίγνιον· οὐκ ὄντας γενέσθαι, καὶ γενομένους ἀναλυθῆναι. Ὄναρ ἐσμὲν οὐχ ἱστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, ***κόνις,*** ἀτμίς, ἑωθινὴ δρόσος, ἄνθος καιρῷ φυόμενον, καὶ καιρῷ λυόμενον." Εἰς αὐτὰ εὑρίσκομεν καὶ τὸν σκώληκα καὶ τὴν σκόνιν τοῦ Γκαῖτε τὴν ὁποίαν πατᾷ καὶ ἐκμηδενίζει ὁ διαβάτης μὲ τὸ πόδι του. Τὸ τοιοῦτον σημειώνω χωρὶς νὰ ἰσχυρίζωμαι ὅτι πρόκειται περὶ ἀντιγραφῆς. Μυριάκις ὄχι.

Τὰ γαυγίσματα τοῦ σκύλλου ὑπὸ διάφορόν πως ἔννοιαν συναντῶμεν παρὰ τῷ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῇ ἐκδοθείσῃ Εὐλαλίῳ ἐπισκόπῳ· «Ἔα ληρεῖν τοὺς πολεμοῦντας καὶ περιχάσκειν ὡσεὶ κύνας ὑλακτοῦντας διακενῆς.» (4) Καὶ εἰς τὰ ἔπη του Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ ἀνθρώπου. "Μερόπων οὐδὲν ἀκιδνότερον", τίποτε δὲν ὑπάρχει εὐτελέστερον τῶν θνητῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ μᾶς φέρει εἰς τὸν νοῦν μας τὸ τοῦ Πινδάρου "ἐπάμεροι τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. Ἀλλ' ὅταν αἴγλα διόσδοτος ἔλθῃ, λαμπρὸν φέγγος ἔπεστι ἀνδρῶν καὶ μείλιχος αἰών."(5) Ὁ τελευταῖος στίχος ἐπαναφέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ θεῖόν του μεγαλεῖον συμφώνως πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Γκαῖτε καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, οἱ ὁποῖοι καὶ οἱ δύο ὁμιλοῦν, ὡς εἴδομεν, περὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς μικροῦ καὶ ταπεινοῦ καὶ ὡς μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ. Οἱ στίχοι τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου «Καὶ τόδε σῆς, γενέτορ, σοφίης Λόγε ἀστατέοντα πάντα πέλειν, στασίμων ὥς κεν ἔρωμεν ἔρον», (6) τῶν ὁποιων ἡ ἔννοια εὑρίσκεται εἰς

4) Migne τόμ. στ. 853.

5) Πίνδαρος, Πύθια VIII 235.

6) Μὲ τὰ ἔπη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καταγίνεται τελευταίως ὁ ἐπίσκοπος Ἐλαίας Ἀγαθάγγελος. Ἀξιέπαινος ἡ προσπάθειά του καθὼς καὶ ἡ μελετηρότης του. Διαφωνῶ τελείως μὲ τὸν φιλόπονον ἐπίσκοπον εἰς ὅσα λέγει περὶ ἐπιδράσεως τοῦ Χρυσοστόμου εἰς ὡρισμένας σκέψεις του ἀπὸ τὰ ἔπη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

μίαν περικοπὴν τοῦ ἰδίου ἐπιταφίου («καὶ τοῦτό σοι μόνον τῆς ἐνταῦθα ζωῆς τὸ κέρδος, ὁδηγηθῆναι διὰ τῆς ταραχῆς τῶν ὁρωμένων καὶ σαλευομένων ἐπὶ τὰ ἑστῶτα καὶ μὴ κινούμενα») ὁμοιάζουν κατὰ τὴν ἔννοιαν μὲ ὅσα ὁ Γκαῖτε λέγει εἰς τὸν Φάουστ, σχετικὰ πρὸς τὸ ἐδῶ ἐφήμερον καὶ ἀτελὲς τὸ ὁποῖον συμπληρώνεται εἰς τὸν οὐρανόν «Κάθε τι ποὺ εἶναι περαστικὸν (ψάλλει ὁ μυστικὸς χορὸς) καὶ ἐφήμερον, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἦναι ἄλλο παρὰ ἀλληγορία καὶ φαινομενικότης· τὸ ἀνεπαρκὲς καὶ ἀτελὲς συμπληρώνεται ἐδῶ (= στὸν οὐρανὸν) σήμερον, τὸ ἄφατον καὶ ἀπερίγραπτον ἐδῶ γίνεται πραγματικότης.

Alles vergängliche
ist nur ein Gleichnis;
das Unzulängliche,
hier wird's Ereignis,
das unbeschreibliche
hier ist i getan;
das ewig weibliche
zieht uns hinan.

Ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἔχει καὶ ὁ στίχος τοῦ Γρηγορίου "ἀνθρώποισι καλὸν καὶ ἐμπεδόν ἐστιν, ἐλπίδες οὐράνιαι, ταῖς ὀλίγον τι πνέω„.

Καὶ οἱ δύο μεγάλοι ἄνδρες ἐπαναπαύονται εἰς τὸ διαρκὲς καὶ μόνιμον, εἰς τὸ οὐράνιον. Ὁποία ὅμως διαφορὰ ἀναμεταξύ των ὡς πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ οὐρανίου, τοῦ θείου!! Ὁ ἕνας πανθεϊστὴς, συγχέων τὸν Θεὸν μὲ τὴν φύσιν ("ποὺ νὰ σὲ συλλάβω Ἄπειρε Φύσι„ wo fass ich dich unendliche Natur), ὁ ἄλλος μονοθεϊστής, χριστιανὸς ἀληθινός. Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο φιλόσοφοι καὶ ποιηταί, ὡς μεγαλα πνεύματα, παρὰ τὰς ἐναντιότητας των εἴς τινα σημεῖα συναντῶνται.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ὁμιλεῖ ὁ ἐπ. Ἐλαίας (Ὀρθοδοξία Ἰανουάριος 1942) καὶ περὶ ἀντιγραφῆς τοῦ Βοσσουέτου ἀπὸ ἔργα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἐνθυμεῖται ὁ ἀδελφὸς ὅτι ἄλλοτε ἔγραψα ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ» (1939 σ. 234 καὶ «ὁδηγίαι διὰ τὸ σύγχρονον κήρυγμα σελ. 9,10,11) περί τινων ὁμοιοτήτων εἰς τὰς ἐκφράσεις Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Βοσσουέτου. Τί σημασίαν ἔχουν αἱ ὁμοιότητες αὐταὶ τὸ ἀντιλαμβάνεται καλῶς ὁ ἀναγνώστης μελετῶν τὰ προεισαγωγικὰ τῆς παρούσης μελέτης. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀκολουθήσωμεν ἁπλῶς τὴν γραμμὴν αὐτὴν θὰ εὕρωμεν ὅτι καὶ ὁ Γρηγόριος ἀντέγραψε τὸν Λουκιανὸν καὶ οὕτω καθεξῆς. Ὁ Λουκιανὸς εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ φιλοσόφου Δημώνακτος λέγει· «Ἔμελλεν ἄρα μηδὲ ὁ καθ' ἡμᾶς βίος.» Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς τὸν Ἐπιτάφιον Βασιλείου τοῦ Μεγάλου λέγει· «Ἔμελλεν ἄρα πολλαὶ ἡμῖν ὑποθέσεις....»

ΕΠΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΙ

Ἀνατέλλοντος τοῦ ἐν ᾧ ζῶμεν καὶ ταλαιπωρούμεθα εἰκοστοῦ αἰῶνος, φιλοσοφῶν κοινωνιολόγος ἀνασκοπῶν τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου — ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ἦτο κάπως καλύτερος μετὰ τὰς μεγάλας ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις τοῦ προηγηθέντος δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος — ἔγραφεν ἐκ προοιμίων ὅτι ἡ ἀνθρωπότης, ὅπως ὁ Φάουστ, ζητεῖ τὴν εὐτυχίαν ἀλλ' οὐδέποτε ἦτο τόσον μακρὰν αὐτῆς ὅσον εὑρίσκεται σήμερον. Καὶ προχωρῶν προσπαθεῖ νὰ εὕρῃ καὶ ἀναλύσῃ τὰ αἴτια διὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος μένει ὁ ἴδιος, δυστυχὴς ὡς ἄτομον καὶ ὡς πολίτης δυστυχής, παρὰ τὰς προόδους τῶν γραμμάτων τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Κύριον αἴτιον τῆς καταστάσεως ἐθεώρει τὸν παράλογον τρόπον τοῦ ζῆν καὶ πολιτεύεσθαι ἐν γένει. Ἡ λογικὴ ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὸν κόσμον. Ζῶμεν παρὰ λόγον εἴτε διότι δὲν εἴμεθα λογικῶς μορφωμένοι, εἴτε — καὶ αὐτὸ εἶναι τὰ λυπηρότερον — διότι εἴμεθα δειλοί, μὴ τολμῶντες οἱ λογικοὶ νὰ παλαίσωμεν κατὰ τῶν παραλογιζομένων. Ἡ μεγίστη πλειοψηφία τῶν μορφωμένων, ἐκ δειλίας κύπτει τὸν αὐχένα πρὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος θρησκευτικοῦ, οἰκονομικοῦ, πολιτικοῦ κ.τ.τ. ψεύδους καὶ ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διαρκοῦς ταύτης δειλίας καὶ ὑποκρισίας τῶν μὲν καὶ ἀμαθείας τῶν δέ, προκύπτει ἡ παρατηρουμένη θλιβερὰ κατάστασις. Διὰ τοιούτους λόγους ἡ χαρὰ ἐχάθη ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ γενικὴ σχεδὸν βασιλεύει μελαγχολία δυσαρέσκεια καὶ ἀπογοήτευσις, τῆς εὐτυχίας ὁλονὲν ἀπομακρυνομένης καὶ μεταβληθείσης εἰς φάσμα ἀσύλληπτον. Τότε μόνον, ὅταν ἐπικρατήσῃ ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ λογική, θὰ ἀλλάξῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡ κατάστασις. Καὶ ἡ ἀλλαγὴ θὰ γίνῃ μὲ τὴν βοηθοῦσαν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ θεωρία αὐτὴ δὲν εἶναι νέα. Εἶναι μάλιστα παρὰ πολὺ παλαιὰ καὶ ἀνάγει τὴν ἀρχήν της εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων Σωκράτην. Κατ' αὐτὸν αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἀμάθεια καὶ «οὐδεὶς ἑκὼν κακός ἐστι.» Ὁ ἀπὸ σκηνῆς ὅμως φιλόσοφος Εὐριπίδης διεφώνει. Μὲ δύο στίχους τῆς Μηδείας ἀπαντᾷ ὅτι αἱ δυστυχίαι τῆς ζωῆς δὲν προέρχονται πάντοτε ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν γνώσεως. Ἔχουν τὰς αἰτίας των συνήθως μέσα εἰς τὰς ψυχικὰς ὁρμὰς καὶ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνεξάρτητα τῆς λογικῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς, ἀτίθασα καὶ ἀνυπότακτα, νόμοι ἑδρεύοντες ἐντὸς τῶν σαρκῶν — ὅπως ἔγραφε πρὸς Ρωμαίους ὁ Α.

Παῦλος — ὡς ἐκ τῶν ὁποίων διαπράττεται τὸ παράλογον καὶ κακὸν καὶ δημιουργοῦνται αἱ θλίψεις καὶ δυστυχίαι. Θαυμασίως ἀληθινὴ καὶ χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ φράσις "Οὐχ ὃ θέλω καλὸν τοῦτο ποιῶ ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω„ φράσις τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν νὰ παραφράσωμεν ὡς ἑξῆς: Εἶμαι δυστυχὴς ἐγὼ ὁ ἄνθρωπος διότι εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πράξω τὸ κακόν, νὰ διαπράξω τι τὸ ὁποῖον γνωρίζω ὅτι εἶναι ἐπιβλαβές κακὸν καὶ θέλω νὰ τὸ ἀποφύγω, ἀλλὰ μολαταῦτα τὸ πράττω παρὰ τὴν θέλησίν μου. Διότι συνήθως πρὸ τοῦ πάθους ἡ βούλησις ἀδρανεῖ, ἐξαφανίζεται ἡ λογικὴ καὶ οὕτω ἀποδεικνύεται ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δὲν ὑπάρχει ἑνότης κατευθύνσεως. Δύο δυνάμεις ἀντιμάχονται, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ δυσκολοκατανίκητον κακόν. Ὁ ἐσωτερικὸς αὐτὸς διχασμός, ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ ρῆξις εἶναι ἡ αἰτία τῆς δυστυχίας τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀτόμου καὶ κατὰ λογικὴν συνέπειαν, αἰτία τῆς δυστυχίας τοῦ συνόλου διότι τὸ ἄθροισμα ἀκανθῶν εἶναι ἀκάνθινον καὶ τὸ σύμπλεγμα ρόδων ρόδινον. Ποῖος θὰ μεταβάλη λοιπὸν τὴν δυστυχίαν εἰς εὐτυχίαν; Ἐκεῖνος ποὺ θὰ μεταβάλῃ ριζικῶς τὸν ἄνθρωπον. Δηλαδὴ κανείς!

Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ἀντελήφθη ἀργότερον ὁ φιλοσοφῶν νεώτερος κοινωνιολόγος καὶ ὡμολόγησεν ὅτι ἐκ νεανικῆς ἀπειρίας ἔγραφεν ὅτι ἤρκει λογικῶς νὰ ἀποδειχθῇ τὸ κακὸν διὰ νὰ ἐκλείψῃ. Ἀντελήφθη ἐκ πείρας πεισθείς, ὅτι ἡ λογικὴ δὲν θὰ κυριαρχήσῃ ποτὲ κυριαρχίαν ἀπόλυτον. Θὰ παραδυναστεύουν λοιπὸν αἱ ποικίλαι ψυχικαὶ δυνάμεις. Ἡ εὐτυχία δὲν συμπίπτει μὲ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν μονομερῆ ἀνάπτυξιν τοῦ λογιστικοῦ τμήματος τῆς ψυχῆς. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν δὲν θὰ ἐπιφέρῃ οὐσιώδεις μεταλλαγὰς εἰς τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωήν. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀλλάξῃ ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος μένει ὁ ἴδιος, ἡμιμαθής, δειλός, ἀσθενής, ὑπὸ τὸ βάρος ἀναγκῶν δυσικανοποιήτων, δοῦλος ἡμιελεύθερος τῶν παθῶν, ριπταζόμενος τῆδε κακεῖσε ὑπὸ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἀνέμων, εὔκολος μῖμος τοῦ κακοῦ καὶ δύσκολος μιμητὴς τοῦ ἀγαθοῦ, ὑποκριτὴς διὰ τὸν φόβον, ἀνειλικρινὴς ἀσυνεπὴς καὶ σκοτεινός.

Ἡ μετριοφροσύνη, ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ ἀνοχὴ μετὰ τῆς ὑπομονῆς εἶναι ἀπαραίτητα καὶ τὰ μόνα μέσα πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιζητοῦντος φύσει τὴν εὐδαιμονίαν. Σχετικῶς εἶναι μακάριος ὁ ἀκολουθῶν τὰς ἐντολὰς τοῦ Σωτῆρος. Μακάριος ὄχι ὡς ζῶν ἄνευ θλίψεων ἀλλ' ὡς ἱστάμενος ὑπεράνω τῶν ἀναποφεύκτων θλίψεων. Οἱ ἐννέα μακαρισμοὶ εἶναι ὑψίστη φιλοσοφία. Θλίψεις εὐγενεῖς καὶ ἐξαγνιστικαί. Θλῖψις εἶναι νὰ εἶσαι ταπεινόφρων ἀπέναντι ὑψηλοφρόνων καὶ ἐπηρμένων μηδαμινοτήτων, θλῖψις εἶναι νὰ στερεῖσαι διὰ νὰ δίδῃς, θλῖψις νὰ ἀγωνίζεσαι πρὸς διατήρησιν καθαριότητος καρδίας, θλῖψις νὰ ἀγαπᾶς τὸν μισητόν,

νὸ ὑπομένῃς τὸν πονηρὸν καὶ νὰ δέχεσαι πανταχόθεν βέλη μὲ τὴν ὑπεράνθρωπον ὑποχρέωσιν τοῦ εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν μισούντων κακοποιῶν. Ὥστε ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχοντες εὐτυχοῦμεν καὶ μακαριζόμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου! Οἱ μακαρισμοὶ Αὐτοῦ ἐνέχουν ὑψίστην φιλοσοφικὴν ἀξίαν καὶ οὐδέποτε θὰ διαψευσθῶσι διότι δὲν εἶναι θεωρίαι ἀλλὰ ἀλήθεια.

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, βαθὺς μελετητὴς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ βίου, ἀνήσυχον πνεῦμα ἐρευνῆσαν τὰ αἴτια τῆς δυστυχίας ποὺ ἐπικρατεῖ, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦ περιεχομένου τῶν Μακαρισμῶν, εἰς δὲ τὸ δέκατον ἕβδομον ἠθικὸν ἔπος τὸ ἐπιγραφόμενον «Διαφόρων βίων μακαρισμοί» ἔγραψεν 66 στίχους ἐμπνευσθεὶς ἐκεῖθεν. Προσθῆκαι τινές, τὰς ὁποίας ὑπηγόρευσεν ἡ ἐξέλιξις τοῦ χριστιανικοῦ βίου μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ ποιητοῦ, εἰκόνες, παραδείγματα καὶ μεταφοραὶ ἐπιτυχεῖς καθιστοῦν τὸ ἔπος τοῦτο εὐχάριστον ἀνάγνωσμα. Δυστυχῶς, ὅπως καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν, ἡ ἀρχαΐζουσα ποιητικὴ γλῶσσα καθιστᾷ δυσκολωτάτην τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου, τὸ ὁποῖον ἀναμφισβητήτως εἶναι ἔργον τοῦ Ναζιανζηνοῦ, διότι κατὰ μοναδικὴν ἐξαίρεσιν φέρει οὕτως εἰπεῖν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ γράψαντος. Ὁ τελευταῖος στίχος καταλήγει μὲ τὴν φράσιν «Γρηγορίοιο νόμοι» δηλαδὴ γνῶμαι, διατάξεις τοῦ Γρηγορίου.

Τὰ πρῶτα δέκα δίστιχα ἀρχίζουν μὲ τὴν λέξιν ὄλβιος (= εὐτυχὴς μακάριος) καὶ χαρακτηρίζονται μὲ ὡραίας ἀντιθέσεις. Μακαρίζει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς ζῶντας βίον ἐρημικὸν καὶ μακρὰν τῶν γηΐνων ὑψουμένους πρὸς τὸ θεῖον (1ον δίστιχον) ἔπειτα δὲ τοὺς ζῶντας μὲν ἐντὸς τοῦ κόσμου ἀλλὰ ἔχοντας καρδίαν ἀφοσιωμένην εἰς τὸν Θεὸν (2ον δίστιχον). Μακαρίζει ἐκεῖνον ποὺ μὲ τὰ πλούτη του ἀγοράζει τὸν Χριστὸν καὶ ὡς μόνον κτῆμα ἔχει τὸν σταυρὸν "ὃν ὕψι φέρει" (3ον δίστιχον) καὶ ἐκεῖνον ὅστις μὴ ἀνήθικα πλούτη κατέχων φιλάνθρωπον χεῖρα τείνει τοῖς ἐπιδεομένοις (4ον δίστιχον). Εὐτυχὴς ὁ κατορθώσας νὰ ἀποσείσῃ τὴν σάρκα καὶ νὰ πλησιάσῃ τὴν ἄϋλον θεότητα (5ον δίστιχον, ὑπενθυμίζον τὸ σωκρατικόν, Ὁ ἀνενδεὴς ἐγγυτάτω τοῦ θείου) ἀλλὰ ὁμοίως εὐτυχὴς εἶναι καὶ ὁ ἀντιθέτως εἰς γάμου κοινωνίαν ἐλθὼν χωρὶς νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἡ μείζων μερὶς τοῦ ἔρωτος ἀνήκει εἰς τὸν Χριστὸν (6ον δίστυχον). Τὸ 9ον δίστιχον εἶναι περίπου ὁ 6ος μακαρισμὸς (Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ....) καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὄλβιος ὃς καθαροῖο νόοιο μεγάλησιν ἐρωαῖς
οὐρανίων φαέων δέχεται ἀγλαΐην.

Ὁ 25ος στίχος μακαρίζει τοὺς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Πνεύματος καθαρισθέντας ἀπὸ τῶν παθῶν, ὁ δὲ 26ος μακαρίζει τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ πενθοῦντας, ὁ 29ος τοὺς ἐλεουμένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ 30ὸς τοὺς φίλους

τῆς εἰρήνης καὶ καθαροὺς τὴν καρδίαν, τὸ δὲ 16ον δίστιχον (31 καὶ 32 στίχ.) τοὺς ἕνεκα τοῦ Χριστοῦ θλιβομένους καὶ δοξασθησομένους.

Πολλαὶ εἶσιν αἱ τρίβοι τῆς ἀρετῆς. Ἐὰν ὅλας τὰς ἀκολουθῆς ἄριστα πράττεις, ἐὰν ὀλίγας, εἶσαι δεύτερος, ἐὰν μίαν μόνην καὶ αὐτὸ φίλον ἐστι Θεῷ, ᾧ πᾶσι κεῖται σταθμὰ καὶ βραβεῖα (στίχ. 32 — 36). Ἡ Ραάβ, ἄκοσμος πόρνη, ἐδοξάσθη διὰ τῆς φιλοξενίας καὶ ὁ τελώνης μόνον μὲ τὴν ταπεινοφροσύνην ὑπερτερεῖ τοῦ ἐπηρμένου φαρισαίου (στίχ. 37 - 40) Μεθ' ἃ ἐπανέρχεται εἰς τὸ περὶ ἀγαμίας καὶ γάμου — θέμα πάντοτε ἐνδιαφέρον λόγῳ τῆς ἀτελοῦς ἐφαρμογῆς διατάξεων ἀμφιβόλου ἠθικῆς ὠφελείας — καὶ ἐπαναλαμβάνει μὲ ἄλλας λέξεις ὅσα πολλάκις εἰς ἄλλα ἔπη ἔγραψε:

Βέλτερον ἀζυγίη (=ἀγαμία) ναὶ βέλτερον· ἀλλ' ἐπίμικτος (=ἀνάμικτος) κόσμῳ καὶ χθονίη (=ζῶσα βίον κοσμικὸν) χειροτέρη (ἐστὶ) δυάδος σώφρονος (=γάμου σωφρονοῦντος). Ταῦτα κατὰ τὸ "ὁ γαμῶν καλῶς ποιεῖ ὁ δὲ μὴ γαμῶν κρεῖσσον ποιεῖ„.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος λέγει που περὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐδεὶς εἶναι τέλειος, ὁ μὲν ἔχει ταύτην ὁ δὲ ἐκείνην τὴν κακίαν, ὁ μὲν στερεῖται ταύτης ὁ δὲ ἐκείνης τῆς ἀρετῆς. Ὁ μέθυσος εἶναι ἐλεήμων καὶ μεταδοτικός ὁ σώφρων καὶ ἐγκρατὴς γίνεται ἐγωϊστὴς καὶ ψυχρός! Βεβαίως ὡμίλει καὶ ἐξ ἰδίας παρατηρήσεως ἀλλὰ ἴσως καὶ ἐκ μελέτης τοῦ ἔπους τούτου ὅπου ἀναγινώσκομεν (στίχ. 43 καὶ 44).

.... Ἀκτεάνων αἰπὺς βίος οὐρεσιφοίτων
Ἀλλὰ τύφος καὶ τοὺς πολλάκι θῆκε κάτω.

Οἱ ἀκτήμονες εἶναι ἐνάρετοι ἀλλὰ πολλάκις καταπίπτουν ἕνεκα ἐπάρσεως Δὲν βλέπουν τοὺς ἀρίστους ἀλλὰ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς χειροτέρους των ὑψηλοφρονοῦν. Ὡς νέος ἐνθουσιώδης ἀναλαμβάνεις ὑποχρεώσεις παραλόγους καὶ ὡς πῶλος ζωηρὸς τρέχεις φέρων τὸν πόδα πέραν τοῦ τέρματος. Ἐὰν ἔχῃς πτερὰ ἐλαφρὰ πέταξε ἀλλὰ — ἀφοῦ δὲν ἔχεις — μένε κάτω καὶ περιπάτει ἐν ἀσφαλείᾳ. Καλλίτερα πλοῖον μικρὸν καὶ στερεὸν παρὰ ναῦς μεγάλη καὶ ἄδετος (στίχ. 43 — 55).

Εὐτυχὴς εἶναι μόνον ὁ ἐνάρετος· ἀλλ' ἡ ἠθικὴ τελειοποίησις τυγχάνει ἀνέφικτος εἰς τοὺς θνητούς. Φάσμα λοιπὸν θὰ μείνῃ ἡ ἐπὶ γῆς εὐδαιμονία, ὑπὸ τὴν συνήθη ἔννοιαν τῆς ἀπουσίας λύπης, θλίψεως καὶ δακρύων. Τοὐναντίον:

Δάκρυα πᾶσιν ἄριστον, ἀϋπνίητε πόνοι τε
καὶ λύσσαν παθέων ἀργαλέων κατέχειν (=κυριαρχεῖν τῶν παθῶν)
αἰχμάζειν τε κόρον, Χριστοῦ δ' ὑπὸ χεῖρα κραταιὴν
κεῖσθαι καὶ τρομέειν (=τρέμειν) ἦμαρ ἐπερχόμενον (=τὴν μέλλουσαν κρίσιν)
Εἰ δ' ἄκρην τελέως ἴοις τρίβον (=ἐὰν τελειοποιηθῇς) οὐκέτι θνητὸς
ἀλλά τις οὐρανίων (ἔσῃ). Γρηγορίοιο νόμοι.

† Ο ΕΛΑΙΑΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΝΤΟΥΑΡΙΑΣ

Ὁ προκαθήμενος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ὁ primatus καλούμενος κατὰ τὴν λατινικὴν ὀνομασίαν, Cosmo Lang λόγῳ ἡλικίας ὑπέβαλε παραίτησιν ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης θέσεως ἐν τῇ ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ ἀνώτερος αὐτὸς ἀγγλικανὸς κληρικός, — σκωτικῆς καταγωγῆς — πεπροικισμένος μὲ πολλὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς εἰργάσθη ἰδιαιτέρως διὰ τὴν προσέγγισιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον. Ἰδιαίτερος φίλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπεσκέφθη αὐτὸ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1939 ἐπιδείξας ζωηρὸν ἐνδιαφέρον δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἐξωτερικὸν βίον τοῦ Κέντρου τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁ λόγῳ ἡλικίας ἀπερχόμενος τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ἀγγικανὸς οὗτος ἱεράρχης ἐζήτει πάντοτε ἁπτὰ στοιχεῖα ἀποδεικνύοντα τὴν πραγματικὴν προσέγγισιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὀρθοδόξου καὶ Ἀγγλικανικῆς. Οὕτω πως τοὐλάχιστον ἐξεφράσθη εἰς ἱεράρχην συνοδικὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπισκεφθέντα αὐτὸν ἐν Λονδίνῳ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1932. Ἐπίστευε καὶ πιστεύει εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

* * *

Ἔκθεσις τοῦ Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Συνόδου (Convocation) τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Κανταβουρίας τῆς παρελθούσης Τετάρτης (21ης Ἰανουαρίου) ἡ Α. Χάρις ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει ἀνήγγειλεν εἰς τὰ μέλη αὐτῆς Ἐπισκόπους καὶ Κλῆρον τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ὅπως ὑποβάλῃ ὁριστικὴν παραίτησιν ἀπὸ τοῦ Θρόνου πραγματοποιηθησομένην τῇ 31 προσεχοῦς Μαρτίου. Οἱ λόγοι οἵτινες παρεκίνησαν τὴν Α. Χ. νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐξετέθησαν ἀριστοτεχνικῶς ἐν τῇ κατωτέρω πρὸς τὴν Convocation προσφωνήσει αὐτοῦ.

«Παρεκάλεσα, εἶπε, τὰ μέλη τῆς Συνόδου νὰ προσέλθωσιν ἐν ὁλομελείᾳ εἰς τὴν συνεδρίαν ταύτην, ἵνα δυνηθῶ νὰ προβῶ εἰς προσωπικήν τινα δήλωσιν ἥτις κέκτηται ἴσως σπουδαιότητά τινα ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἡμετέρας χώρας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ δὴ καὶ τῆς ἁπανταχοῦ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δήλωσις αὕτη εἶναι ὅτι κατέληξα εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅτι εἶναι καθῆκόν μου νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος τὸ ὁποῖον κατέχω.

Ἠκολούθησα τὴν προδιαγεγραμμένην διαδικασίαν ἐν τῇ ἀσυνήθει περιπτώσει τῆς παραιτήσεως ἀρχιεπισκόπου. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ηὐδόκησε νὰ ἐγκρίνῃ αὐτήν, ἡ δὲ παραίτησις θὰ πραγματοποιηθῇ τῇ 31ῃ Μαρτίου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἡ παραίτησις θὰ ἀνακοινωθῇ ἐπισήμως εἰς τὸν Τύπον, ἀλλ' ἔκρινα ὡς ὀρθὸν καὶ δίκαιον ὅπως ἡ πρώτη ἐπίσημος δήλωσις γένηται καὶ ἡ πρώτη δημοσία ἐξήγησις δοθῇ εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Ἐπαρχίας.

Νομίζω ὅτι ἀπαιτεῖται ἐξήγησίς τις τῆς παραιτήσεώς μου. Διότι εὐγνωμόνως λέγω, ὅτι ἡ σωματική μου ὑγεία εἶναι ἐξαίρετος καὶ δὲν αἰσθάνομαι σπουδαίαν μείωσιν τῶν δυνάμεων ὅσας εἶχόν ποτε. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ἐν τῇ ἡλικίᾳ μου εἶναι ἀναπόφευκτον νὰ αἰσθάνωμαι μᾶλλον κεκμηκὼς παρ' ὅτι συνήθως λόγῳ τοῦ ὄγκου τῶν καθηκόντων καὶ τῶν εὐθυνῶν καὶ οὐχ ἧττον ἐκ τῆς ἀκαταπαύστου ἀλληλογραφίας-ὄγκου, ὃν οὐδεὶς δύναται ν' ἀντιληφθῇ πλὴν ἐκείνου, ὅστις εἶναι

ὑπόχρεως νὰ βαστάσῃ αὐτόν. Παρὰ ταῦτα ἐν ὁμαλαῖς περιστάσεσι θὰ ἠδυνάμην ἴσως νὰ συνεχίσω τὸ ἔργον μου ἐπί τινα ἀκόμη ἔτη. Ἀλλ' αἱ περιστάσεις δὲν εἶναι συνήθεις. Διερχόμεθα τὴν μεγίστην κρίσιν, ἣν ἡ ἡμετέρα Χώρα διῆλθε καθ' ὅλην τὴν μακρὰν αὐτῆς ἱστορίαν. Αἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦσι παρ' ἐκείνων οἵτινες φέρουσιν εὐθύνην τινα ζῆλον, σθένος, ἀποφασιστικότητα τοῦ πνεύματος ἅτινα δὲν δύναταί τις ν' ἀναμένῃ παρ' ἀνδρὸς διανύοντος τὸ 78ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ ὅστις ἐπὶ 33 ἔτη ἐβάστασε τὸ βάρος τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ἐπὶ 29 ἔτη ὡς ἀρχιεπ. Ὑόρκης καὶ 13, τὰ τελευταῖα, ὡς ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας.

Περαιτέρω—καὶ οὗτος ἴσως εἶναι ὁ κύριος λόγος τῆς ἀποφάσεώς μου—ὅταν ὁ πόλεμος οὗτος λήξῃ, μεγάλα καθήκοντα ἀναδημιουργίας ἀναμένουσι κατ' ἀνάγκην Ἐκκλησίαν καὶ Κράτος. Ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὰ καθήκοντα ταῦτα δέον ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν. Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ προπαρασκευὴ δέον νὰ εἶναι τὸ ἔργον ἐκείνων, οἵτινες ὑποχρεοῦνται ν' ἀναλάβωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τούτων. Ὡς πρὸς ἐμὲ μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν δὲν δύναμαι νὰ ἐλπίζω ὅτι θὰ διατηρήσω ἔστω καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ῥώμης, ὃν ἴσως κέκτημαι νῦν.

Ὑπάρχει ὁ ἀναπόφευκτος πειρασμὸς νὰ εἴπῃ τις περὶ σχεδίων μεταρρυθμίσεως καὶ ἀναδημιουργίας τῆς Ἐκκλησίας — Ταῦτα δὲν δύνανται νὰ συμπέσωσι πρὸς τὴν ἐποχήν μου. Δὲν εἶναι ἑπομένως ἔργον μου νὰ ἀφιερώσω εἰς αὐτὰ ἐπιμελῆ καὶ ὑπεύθυνον σπουδήν. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν. Ἐντεῦθεν θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ παραδώσω τὸ φορτίον μου εἰς νεώτερόν τινα τὴν ἡλικίαν, ἰσχυρότερον τὸν νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα, ὅστις θὰ εἶναι μᾶλλον ἱκανὸς νὰ παρασκευάσῃ νῦν μεταπολεμικὰ σχέδια, διότι ἀναμένει νὰ κατέχῃ ἡγέτιδα θέσιν ὅταν ἐπιχειρηθῇ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν.

Ἔπειτα δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι ἅμα ὡς λήξῃ ὁ πόλεμος, τὸ συνέδριον τοῦ Λάμπεθ ὀφείλει νὰ συνέλθῃ. Ἂν δὲν ἐπήρχετο ὁ πόλεμος, θὰ συνήρχετο ἤδη τῷ 1940. Μετὰ πολλὰς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλευτικοῦ Σώματος τοῦ Συνεδρίου παρεσκεύασα παντὶ τρόπῳ τὴν τότε συγκρότησιν αὐτοῦ — τὰ συζητητέα θέματα τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ δὴ καί τινας τῶν ῥητόρων πρὸς συζήτησιν αὐτῶν. Πᾶσαι αἱ προπαρασκευαὶ αὗται κατ' ἀνάγκην νῦν θρυμματτίζονται. Διότι τὸ μέλλον Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ θὰ συνέλθῃ ἐντὸς ἑνὸς νέου κόσμου. Τοῦτο ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ βαρυσήμαντον ἐπίδρασιν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ νέῳ τούτῳ κόσμῳ. Πρόδηλον ὅτι ὁ ἀνήρ, ὅστις, Θεοῦ θέλοντος θέλῃ προεδρεύσει τοῦ Συνεδρίου, εἶναι ἐκεῖνος ὅστις φείλει νὰ ἐκτελέσῃ τὰς προπαρασκευὰς δι' αὐτό. Διότι καὶ ἐὰν ἔτι τὸ Συνέδριον συνέλθῃ τόσον ἐνωρὶς ὡς τὸ 1944, θὰ διανύω τότε τὸ 80ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Θὰ ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ σεβαστός μου προκάτοχος ἀρχιεπίσκοπος Davidson παρῃτήθη κυρίως διότι ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι οὐδεὶς ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ δέον ν' ἀναλαμβάνῃ εὐθύνην τόσῳ βαρεῖαν οἵα ἡ προεδρεία τοῦ Συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ. Καὶ ὁ μέλλων νὰ προεδρεύσῃ ὀφείλει νὰ παρασκευάσῃ.

Διὰ τοῦτον καὶ ἄλλους λόγους ἐπείσθην ὅτι εἶναι καθῆκόν μου νὰ παραιτηθῶ. Νομίζω, ὅτι δύναμαι τιμίως νὰ εἴπω ὅτι δὲν κινοῦμαι ἐξ ἐγωϊστικῶν ἐλατηρίων—ἐκ τοῦ πόθου ἁπλῶς ν' ἀποφύγω τὸ βάρος τοῦ ἀξιώματος ἢ τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν σημερινῶν περιστάσεων. Δύνασθε νὰ ἐννοήσητε τί σημαίνει δι' ἕνα ἄνθρωπον ὅστις ἐπὶ τόσα ἔτη εὑρίσκετο ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τῶν μεγάλων ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κράτους νὰ σχεδιάσῃ αἰφνιδίαν ἀναχώρησιν εἰς ἄσημόν τινα γωνίαν τῆς περιφερείας καὶ ν' ἀντιμετωπίζῃ ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ τοὺς περιορισμοὺς καὶ τὰς δυσκολίας λίαν μικρῶν πόρων. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶναι σκέψεις αἵτινες ἐπιτρέπεται καὶ ἐπὶ στιγμὴν ν' ἀναχαιτίσωσι τὴν σαφῆ συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος.

Δὲν δύναμαι νὰ τελειώσω χωρὶς νὰ προσθέσω ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ ὅτι καταθέτων οὕτω τὸ ὅλον ἔργον τοῦ βίου μου, κατέχομαι ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῆς σκέψεως ὅτι τόσον ὀλίγαι ἐλπίδες καὶ ἰδανικὰ περὶ αὐτοῦ ἐξεπληρώθησαν, ὅτι τόσον ὀλίγα ἔπραξα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ γινώσκω πόσον ἡ πολλαπλῆ καὶ κατάδηλος αὐτὴ ἀποτυχία ὀφείλεται εἰς τὰ σφάλματα καὶ τὰς ἁμαρτίας μου, διὰ τοῦτο ἀναγκαίως χαιρετίζω τὴν προσδοκίαν ὀλίγων ἐτῶν, καθ' ἃ εὐδοκίᾳ Θεοῦ θὰ δυνηθῶ νὰ ἐπιτύχω τὴν ἐπικοινωνίαν μετ' Ἐκείνου, ἥτις τόσον πολὺ διεκόπη ὑπὸ τοῦ ἀδιακόπου ὄγκου τῆς ἐργασίας καὶ νὰ παρασκευασθῶ δεόντως διὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τοῦ βίου.

Συγχωρήσατέ μοι ὅτι εἶπον τόσα πολλά! Ὑπάρχουσι πολλὰ ἄλλα ἅτινα θὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω — πολλὰ ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ἅτινα δὲν δύναμαι ἐν πεποιθήσει ν' ἀποπειραθῶ ἵνα ἐκφράσω. Ἀποχαιρετῶ τὴν ἀρχαίαν ταύτην Σύνοδον, ἧς εἶχον τὴν τιμὴν νὰ προεδρεύω, δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ὅπως καθοδηγῇ πάντοτε τὰς διασκέψεις αὐτῆς καὶ ὅπως ἐνισχύῃ τὴν Ἐκκλησίαν, ἥν ἀντιπροσωπεύει, ἵνα ἐν τῷ μέσῳ ὅλων τῶν μεταβολῶν τῶν ὁρωμένων καὶ προσκαίρων πραγμάτων παρέχῃ τὴν μαρτυρίαν αὐτῆς, μετ' ἀνανεουμένης ἑκάστοτε πίστεως καὶ δυνάμεως περὶ τῶν ἀοράτων καὶ αἰωνίων».

Εἶτα ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Λονδίνου ὁμιλῶν ἐξ ὀνόματος τῶν Ἐπισκόπων ἐξέφρασε τὴν βαθεῖαν λύπην, ἣν οὗτοι ᾐσθάνθησαν ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς παραιτήσεως καὶ τὴν μεγάλην ἐκτίμησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ παρασχεθεισῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπηρεσιῶν κατὰ τὸ διάστημα ἀρχιεπισκοπῆς διαρκεσάσης ἐπὶ τριάκοντα καὶ τρία ἔτη. Δὲν εἶναι, εἶπεν, ἔργον ἡμῶν νὰ συζητήσωμεν τοὺς λόγους οἵτινες ἤγαγον Ὑμᾶς εἰς τὴν λῆψιν τῆς δυσκόλου καὶ σοβαρωτάτης αὐτῆς ἀποφάσεως. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη πληροῖ ἡμᾶς βαθείας λύπης, ἐγγιζούσης πως τὰ ὅρια τοῦ δέους. Εἶναι σκληρὸν εἰς ἡμᾶς νὰ προσβλέπωμεν εἰς τὸ μέλλον ἄνευ τῆς ὑμετέρας χειραγωγίας καὶ ἐμπνεύσεως, σκληρότερον εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε κατὰ τὰς ζοφερὰς αὐτὰς ἡμέρας τῆς ἀγωνίας καὶ ἀβεβαιότητος, ὁπότε τὰ θεμέλια τῆς γῆς ἐσαλεύθησαν. Ὁ Dean τοῦ Norwich ὡμίλησεν ὡσαύτως ἐξ ὀνόματος τοῦ Κλήρου τῆς Συνόδου καὶ ἡ συγκινητικὴ καὶ ἀξιομνημόνευτος συνεδρία, συγκινητικωτέρα ἔτι μᾶλλον λόγῳ τῆς βραχείας αὐτῆς διαρκείας καὶ τῆς σοβαρότητος ἔληξε, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δόντος τὴν εὐλογίαν.

Ὁ Τύπος ὅ τε πολιτικὸς καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐσχολίασε μετὰ πολλῆς συμπαθείας τὴν ληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἀπόφασιν τῆς παραιτήσεως. Οἱ Times πλέκοντες τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀποχωροῦντος ἀρχιεπισκόπου λέγουσιν ὅτι «ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἶναι ἐν πλήρει ἔτι ἀκμῇ τῶν δυνάμεών του πράγματι μεγαλείτερος καὶ δοκιμώτερος ἀρχιεπίσκοπος ἢ πρὸ δεκαετίας. Εἶναι ἐκπληκτικῶς ὀξὺς ὡς εἴπερ ποτὲ εἰς τὸ νὰ χωρίζῃ τὸ οὐσιῶδες ἀπὸ τοῦ ἐπουσιώδους εἰς πᾶν περίπλοκον ζήτημα. Ὡς δημόσιος ρήτωρ παραμένει ὡς ἦτο πάντοτε τοιοῦτος, περὶ οὗ δύναταί τις νὰ εἶναι πεπεισμένος ὅτι εἴτε πανηγυρικὴ εἴτε κοινωνικὴ εἶναι ἡ περίστασις, θὰ εἴπῃ ἀκριβῶς τὰ ὀρθὰ κατὰ τὸν ὀρθὸν τρόπον. Ὡσαύτως εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἐκφράζῃ γνώμην περὶ ζητημάτων ὁσονδήποτε διαφιλονεικουμένων εἴτε ταῦτα εἶχον κοινωνικὴν εἴτε ἄλλην σπουδαιότητα. Ἀλλ' εἰς τὰ προσόντα ταῦτα ὁ ἀρχιεπίσκοπος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προσέθηκε τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν προορατικὴν ὀξύνοιαν, ἅτινα μόνον ὥριμος πεῖρα δύναται νὰ προσπορίσῃ. Καθ' ὅλον τὸ στάδιον αὐτοῦ ἀνεγνωρίζετο ὡς διακεκριμένος ἱεροκῆρυξ, ἀλλ' ὅλοι συμφωνοῦσιν ὅτι οἱ μεταγενέστεροι λόγοι αὐτοῦ ἀπέκτησαν νέαν ἁπλότητα, ἀτομικότητα καὶ βαθύτητα πνευματικῆς ἐξάρσεως». Ἀφοῦ δὲ οἱ Times ἐξῆραν τὸ πολυμερὲς τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας καὶ συγ-

χρόνως Πριμάτου πάσης Ἀγγλίας καὶ ὡς πρώτου ἀγορητοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων, ἅτινα τόσον ἐπιτυχῶς ἐξετέλεσε, καὶ ἐμνημόνευσαν τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ, ὅπως προαγάγῃ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τὰς ἐγκαρδίους σχέσεις τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τὰς μετὰ τῶν Ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν, καταλήγουσι διὰ τῶν ἑξῆς: Ὅσον καὶ ἂν τεχνικῶς ὁ Dr Lang δὲν θ' ἀποτελῇ μέλος τοῦ Συνεδρίου τοῦ Λάμπεθ εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι θὰ ἐκζητήσωσι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ ἵνα ἐπωφεληθῶσιν ἔτι τῆς ὀξύνου συμβολῆς τοῦ τόσον πιστῶς ὑπηρετήσαντος τὴν Ἐκκλησίαν ἀρχιεπισκόπου. Οἱ δὲ «Church Times» γράφουσιν: «Ὁ ἀποχωρῶν ἀρχιεπίσκοπος ἔδωκεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἔξοχα προσόντα. Κέκτηται διαύγειαν πνεύματος, εἶναι θετικὸς ἄνθρωπος καὶ ἀκαταπονήτως ἐργατικός. Ἐξέχει μεταξὺ τῶν πρώτων ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. Ἡ εὐσέβεια αὐτοῦ εἶναι ἁπλῆ καὶ εἰλικρινής. Ἐπιπροσθέτως ἔδειξεν εὐρείας κοινωνικὰς συμπαθείας καὶ οὐχ ἥκιστα ἐνδιαφέρον περὶ τέχνης καὶ γενικῆς μορφώσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαδοχὴν αὐτοῦ οὐδὲν ἔτι εἶναι γνωστόν. Κατὰ τὸ καθεστὼς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς θέλει ὀνομάσῃ τὸν διάδοχον αὐτοῦ καὶ παραπέμψῃ εἶτα κατὰ τύπους τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Dean καὶ τὸ Chapter τῆς Καντουαρίας. Καίτοι δὲ ἡ χηρεία τοῦ θρόνου θὰ λάβῃ χώραν λήγοντος Μαρτίου, ὁ δὲ παραιτηθεὶς θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐκτελῶν μέχρι τότε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, οὐδόλως ἀπίθανον ὁ διάδοχος αὐτοῦ νὰ ὀνομασθῇ καὶ πρότερον. Εὐχηθῶμεν ὅπως οὗτος βαδίσῃ πιστῶς ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ προκατόχου αὐτοῦ καὶ ἐν ἄλλοις καὶ ἐν τῇ περαιτέρω καλλιεργείᾳ καὶ ἀναπτύξει τῶν ὑφισταμένων ἐγκαρδίων σχέσεων μεταξὺ τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Λονδῖνον 26/1/42

† *Ὁ Θυατείρων Γερμανὸς*

* * *

Ἐξ ἀποφάσεως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἀπεστάλη τῷ παραιτηθέντι Σεβ. Ἀρχιεπισκόπῳ τὸ ἀκόλουθον σεπτὸν πατριαρχικὸν γράμμα:

Ἀριθ. Πρωτ. 72.

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Καντουαρίας καὶ Πρωθιεράρχα πάσης Ἀγγλίας ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ κύριε Κόσμο Λάγκ, χάρις εἴη τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ παρ' Ὑμῖν Ἀντιπρόσωπος ἡμῶν Ἱερώτατος Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανὸς διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ ἀνεκοινώσατο ἡμῖν τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας φίλης Σεβασμιότητος παραίτησιν ἀπὸ τῆς ἐνεργοῦ ἐκκλησιαστικῆς διακονίας ὡς Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας καὶ πριμάτου πάσης Ἀγγλίας.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο βαθεῖαν προὐξένησε συγκίνησιν καὶ λύπην τῇ καθ' ἡμᾶς Ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡμῖν, συνδεδεμένοις πρὸς ἀλλήλους διὰ στενῶν δεσμῶν ἀγάπης καὶ τιμῆς, ἀναπτυχθεισῶν διὰ τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ προσπαθείας πρὸς προσέγγισιν τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν.

Διότι ἡ Ὑμετέρα περισπούδαστος Σεβασμιότης, ἐκτὸς τῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας Αὐτῆς καρπογόνου ἐν παντὶ προσπαθείας, σπουδαίως ἐμερίμνησεν ὑπὲρ τῆς καλλιεργείας καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προαγωγῆς καὶ συσφίγξεως τῶν σχέσεων τῆς σεβασμίας Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μεγίστην παρασχοῦσα ἐν τούτῳ συμβολήν. Ταῖς τιμίαις δὲ προσπαθείαις καὶ τῇ προσωπικῇ πρωτοβουλίᾳ Αὐτῆς ὀφείλεται ἡ ἐν τῷ Λαμπεθιανῷ Συνεδρίῳ τοῦ ἔτους 1930 παράστασις καὶ ἱστορικὴ

συνάντησις τῶν Ἀντιπροσώπωντῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ ἐπ' εὐκαιρίᾳ λαβοῦσαι χώραν ἐπαφαὶ καὶ συζητήσεις, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ γενόμεναι ἀργότερον ἀποστολαὶ καὶ ἐπικοινωνίαι τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Ὑμετέρας Ἐκκλησίας μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἐν τοῖς Βαλκανίοις Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Ταῦτα πάντα, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη σχετικὴ κίνησις, κρινόμενα ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς πραγματικῆς σημασίας αὐτῶν καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ κυριαρχοῦν πνεῦμα τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς μείζονος μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν προσεγγίσεως ἀποτελοῦσιν ἐξόχου ἀξίας κεφάλαιον ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ὁποίων μέλλει καταλαβεῖν ἡ Ὑμετέρα Σεβασμιότης θέσιν ἀνταξίαν εἰς τιμὴν τῶν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν Αὐτῆς.

Εὐτυχήσαντες ἵνα κατ' Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1939 ὑποδεχθῶμεν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τὴν Ὑμετέραν ἀγαπητὴν Σεβασμιότητα κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐπίσκεψιν Αὐτῆς ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Σεπτῷ Κέντρῳ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ γνωρίσωμεν Αὐτὴν προσωπικῶς, βεβαιοῦμεν Αὐτὴν ὅτι θέλομεν διατηρήσῃ μετ' ἀγάπης βαθείας καὶ τιμῆς ἰδιαζούσης τὴν ἀνάμνησιν Αὐτῆς, οὐδέποτε λησμονοῦντες καὶ τὸ ἐπιδειχθὲν πάντοτε ὑπ' Αὐτῆς πρόφρον ἐνδιαφέρον ἐν τοῖς ἑκάστοτε ἐμπίπτουσι καὶ ἐνδιαφέρουσι τὴν καθ' ἡμᾶς Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασιν, ἐφ' ὧν ἐπεκοινωνοῦμεν μετ' Αὐτῆς διὰ τοῦ ἡμετέρου αὐτόθι ἀντιπροσώπου ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ.

Οὐδόλως ἀμφιβάλλοντες ὅτι ἡ Ὑμετέρα περιπόθητος Σεβασμιότης καὶ ἐκτὸς τῆς ἐνεργοῦ ἐκκλησιαστικῆς διακονίας ἀπαραμείωτον ἐξακολουθήσει ἐπιδεικνύουσα τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ἐνδιαφέρον Αὐτῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν προαγωγὴν τῶν σχέσεων τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν, εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐνισχύῃ αὐτήν, χαριζόμενος τὰ ἔτη Αὐτῆς ὡς πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ πανευφρόσυνα.

1942 Φεβρουαρίου 17

Τῆς Ὑμετέρας
περισπουδάστου Σεβασμιότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
(ὑπ.) † ***Ὁ Κων/πόλεως Βενιαμὶν***

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου (20 Μαρτίου) συγχοροστατησάντων Αὐτῇ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης κ. Πολυκάρπου, Σάρδεων κ. Γερμανοῦ, Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου, Λαοδικείας κ. Δωροθέου καὶ Αἴνου κ. Γερμανοῦ. Τὴν α΄ στάσιν τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου ἀνέγνω ἡ Α. Θ. Π., τὰς δὲ ἐφεξῆς στάσεις οἱ τρεῖς πρῶτοι τῶν χοροστατησάντων σεβ. Μητροπολιτῶν.

— Ὡσαύτως ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Ἁγ. καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος, τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων καὶ κατὰ τὰς Ἀκολουθίας τοῦ Νυμφίου τὴν Κυριακήν, τὴν Μ. Δευτέραν καὶ τὴν Μ. Τρίτην (29, 30 καὶ 31 Μαρτίου).

— Τὰς ἀκολουθίας τῶν Κυριακῶν του Τριῳδίου καὶ τῶν Κυριακῶν, Προηγιασμένων, Μ. Ἀποδείπνων καὶ Μ. Προκειμένων τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὡς καὶ τῶν παρεμπεσουσῶν ἑορτῶν κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ἤκουσεν ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγ. Ἀποστόλου Ἀνδρέου του Πρωτοκλήτου, ἐνῷ καὶ ἀνέγνω τρισάγιον τῷ Σαββάτῳ τῶν Ψυχῶν.

Πατριαρχικὸς Ναὸς

Μὴ τελεσθείσης ἐφέτος τῆς ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ νενομισμένης Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Λειτουργίας τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, μηδὲ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς χοροστασίας τῆς Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, σεπτῇ Πατριαρχικῇ προτροπῇ, προέστησαν ἐν αὐτῷ τὴν μὲν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, λειτουργήσας καὶ κηρύξας τὸν θεῖον λόγον, τὴν δὲ Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ὁ σεβ. Μητροπολίτηςς Χριστουπόλεως κ. Μελέτιος, χοροστατήσας, λειτουργήσαντος κατ αὐτὴν τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Κυρίλλου μετὰ τοῦ Δευτερεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν διακόνων πανοσιολ. κ. Μελετίου.

— Τῷ Σαββάτῳ τῶν Ψυχῶν τῆς θείας λειτουργίας προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος.

— Κατὰ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς τῶν μητῶν Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου, κατὰ τὰς συμπεσούσας ἑορτάς, ὡς καὶ καθ' ὅλας τὰς ἄλλας ἱερὰς Ἀκολουθίας τῆς Ἁγ. καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτει ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ συγχαρητήρια

Ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἑορτῇ τῆς Ἑλλάδος (25 Μαρτίου) ἡ Α. Θ. Παναγιότης τὰς συγχαρητηρίους Αὐτῆς εὐχὰς διεβίβασε τῷ ἐνταῦθα Γενικῷ Προξένῳ τῆς Ἑλλάδος κ. Δημ. Παππᾷ διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Ἀδαμαντίου, παραστάντος ἀπὸ μέρους Αὐτῆς καὶ ἐν τῇ τελεσθείσῃ ἐν τῷ Προξενικῷ Μεγάρῳ Δοξολογίᾳ.

Ὁ ἐντιμ. κ. Γενικὸς Πρόξενος ἐπισκεφθεὶς τῇ ἐπαύριον ηὐχαρίστησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα.

Πατριαρχικὴ Αὐλὴ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, εἰς πλήρωσιν τῆς ἀπὸ μακροῦ χηρευούσης θέσεως τοῦ Μ. Ἐκκλησιάρχου, τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου ὠνόμασε Μ. Ἐκκλησιάρχην τὸν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐφημερεύοντα ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ καὶ ἀπὸ ὑπερπεντήκοντα ἐτῶν κληρικὸν πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην κ. Γεράσιμον Παυλίδην, ὁρίσασα ἵνα οὗτος διατηρήσῃ παραλλήλως τὰ ἐν τῷ Π. Ναῷ ἐφημεριακὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ἡ χειροθεσία τοῦ νέου Μ. Ἐκκλησιάρχου ἐγένετο ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων.

— Ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγτότητος διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ ὁ ἀρχιμ. κ. Νικόδημος Χαρβαλιᾶς, ἐπιμελητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἐκ τῶν ἀποφοιτων αὐτῆς, ὁρισθέντος ἵνα ἀναλάβῃ τακτικὰ καθήκοντα ἐν τῷ Π. Ναῷ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ τρέχοντος σχολικοῦ ἔτους.

Ἐπισκέψεις

Τῇ 5ῃ Μαρτίου ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ὁ νέος ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐντιμ. κ. Δημ. Παππᾶς, σροσελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐν συνοδείᾳ τοῦ ὑποπροξένου ἐντιμ. κ. Δ. Τσαγγρῆ, ἵνα ὑποβάλῃ τὰ ἑαυτοῦ σέβη καὶ λάβῃ τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Τῇ Α. ἐντιμότητι ἐγένετο ἡ προσήκουσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, κατὰ τὴν τάξιν, ὑποδοχή.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τὴν Α. Ἐντιμότητα ἀντεπεσκέφθη τῇ ἐπαύριον ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος.

Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ

Γενομένης δεκτῆς παραιτήσεως τοῦ ἄχρι τοῦδε ἱερατικῶς προϊσταμένου Μ. Ρεύματος πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Τιμοθέου Παζαρίδου ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, διωρίσθη ἐν αὐτῇ ὁ προσωρινῶς ἱερατικῶς Προϊστάμενος Παναγίας Νεοχωρίου κ. Ἀναστ. Ξένος.

— Ληφθείσης ὑπ᾿ ὄψιν αἰτήσεως τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς Φερκιοϊ ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ χειροτονια εἰς πρεσβύτερον διὰ τὴν χηρεύουσαν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Φερἰκιοϊ τοῦ ἱεροδιακόνου καὶ ἱεροκήρυκος τοῦ ἱ. ναοῦ ἱερολ. κ. Δημητρίου Παπαδοπούλου. Μετὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν ἔγκρισιν, ἡ χειροτονια τοῦ ἱεροδιακόνου ἐτελέσθη τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ὑπὸ τοῦ θεοφ. Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ κ. Φιλοθέου ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Θεῖον Κήρυγμα

Κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς Ἁγ. καὶ Μεγ. Τεσσαρακοστῆς ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐκήρυξαν τὴν Β´ Κυριακὴν ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδριτης κ. Καλλίνικος τὴν Γ´ ὁ πανοσιολ πρ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Γρηγόριος, τὴν Ε´ ὁ θεοφιλέστατος Ἐπισκοπος Ναζιανζοῦ κ. Φιλόθεος καὶ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Μάξιμος.

— Ἐν τοῖς ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κατὰ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν ἐκήρυξαν οἱ ἐν αὐτοῖς λειτουργήσαντες ἢ χοροστατήσαντες σεβ. Μητροπολῖται, οἱ θεοφ. Ἐπίσκοποι, ἐκ τῶν ἱερατικῶς προϊσταμένων οἱ θεολόγοι καὶ οἱ ἔχοντες τὸ δικαίωμα τοῦ θείου λόγου, καὶ οἱ τακτικοὶ ἱεροκήρυκες, ἐν οἷς ἱ. Ναοῖς ὑπάρχουσι τοιοῦτοι. Ἐκτάκτως ὁρισθέντες ἐκήρυξαν ὁ μὲν πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Α´ Χαιρετισμῶν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Παναγίας Ἒξ Μαρμάρων, τῇ Τετάρτῃ (4 Μαρτίου) ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Ἁγ. Γεωργίου Ποτηρᾶ καὶ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Β´ καὶ Γ´ Χαιρετισμῶν καὶ τὴν Γ´ καὶ Δ´ Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν ἐν τῷ ἱ. Ἁγιάσματι Βεφᾶ, ὁ πανοσιολ. πρ. Μ.

Ἀρχιδιάκονος κ. Γρηγόριος κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῶν Α'· Χαιρετισμῶν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τῆς Παναγίας Μουχλίου καὶ τῶν Β. Χαιρετισμῶν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Ἁγίου Νικολάου Τζιβαλίου, Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐν τῷ ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῶν Χίων ἐν Γαλατᾷ καὶ τῇ Μ. Παρασκευῇ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Ἁγ. Γεωργίου Ποτηρᾶ, ὁ δὲ Τριτεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσίδωρος τῇ Μ. Τρίτῃ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Θεοδώρων Βλάγκας.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Δωδεκανησιακά. Μητρόπολις Ρόδου. Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς ἔκθεσις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου κ. Ἀποστόλου περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ ἀπὸ ἀπόψεως ἱερατικῶν στελεχῶν καὶ ἐν γένει ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν.

Μητρόπολις Καρπάθου καὶ Κάσου. Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἀποδεχθεῖσα τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου Ἀντωνιάδου παραίτησιν ἀπὸ τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ καθηκόντων ὡς Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς χηρευούσης ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου καὶ Κάσου, ἀνέθετο τὴν ποιμαντορίαν τῆς Μητροπόλεως ταύτης τοποτηρητικῶς τῷ σεβ. Μητροπολίτῃ Ρόδου κ. Ἀποστόλῳ.

Μητρόπολις Κώου καὶ Καλύμνου. Ἐξ ἀφορμῆς σχετικῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν γραμμάτων τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Κώου ἀρχιμ. Φιλήμονος ἐλήφθησαν καὶ ἀνεκοινώθησαν τῇ αὐτοῦ πανοσιολογιότητι ἀποφάσεις ἐπὶ περιπτώσεων κεκωλυμένων γάμων διαφόρων βαθμῶν.

Ἱερὰ Μονὴ Πάτμου. Ἐλήφθησαν καὶ ἀνεγνώσθησαν συνοδικῶς γράμματα τῆς Ἀδελφότητος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων αὐτῆς.

Μητρόπολις Ἴμβρου καὶ Τενέδου. Διεβιβάσθησαν τῷ σεβ. Μητροπολίτῃ Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβῳ ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ ὑποβληθεισῶν ἀπὸ μέρους τῆς Α. Σεβασμιότητος περιπτώσεων κεκωλυμένων γάμων.

Κοινότης Βουδαπέστης. Ὁ ἐν Βουδαπέστῃ προϊστάμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Κοινότητος Ἀρχιμ. Ἱλαρίων Βασδέκας ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἔκθεσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν.

Πατριαρχεῖα Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας. Ἐξ ἀφορμῆς ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἐγένοντο τηλεγραφικῶς καὶ διὰ γραμμάτων ἐπικοινωνίαι μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Μακαρ. Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρου καὶ Ἀντιοχείας κ. Ἀλεξάνδρου.

Διακοπὴ Συνοδικῶν Συνεδριῶν. Τῇ 26ῃ τοῦ μηνὸς Μαρτίου διακοπεισῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ ταῖς ἐπικειμέναις ἁγίαις ἡμέραις τῶν σεπτῶν Παθῶν τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Ἀναστάσεως ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν σεβ. ἁγίων Συνοδικῶν αἱ προσήκουσαι προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις.